

vestnik

Letnik XVIII.

Celovec, petek, 19. julij 1963

Štev. 29 (1104)

Moskva vzbuja upanje

Prestolnica Sovjetske zveze je trenutno pri-zorišče dveh pomembnih konferenc, ki med seboj sicer nista povezani, vendar je med njima najti gotove paralele vsaj v tem smislu, da je tako od ene kakor tudi od druge več ali manj odvisno, kako bo nadaljnji razvoj šel v smeri obranitve in utrditve svetovnega miru.

Prva konferenca, na kateri gre za »ideološke spore« med komunističnimi partijama Sovjetske zveze in Kitajske, je v tej zvezi zanimiva zlasti zaradi tega, ker zastopa Kitajska mnenje, da je zmaga komunizma in socializma možna le v oboroženi svetovni revoluciji, medtem ko Sovjetska zveza odločno vztraja na načelih miroljubne koeksistence in poudarja, da na milijonih ubitih ljudi in razvalinah, ki bi jih zapustil oborožen spopad, ne bi bilo več mogoče graditi lepše bodočnosti.

V zastopanju tega načela ima Sovjetska zveza na svoji strani pretežno večino svetovne javnosti in to je za njo tudi moralni kapital, na katerega se lahko sklicuje na drugi konferenci, ki se je v ponedeljek začela v Moskvi: visoki predstavniki Amerike, Anglije in Sovjetske zveze so se zbrali, da skušajo najti poti do sporazuma o prepovedi jedrskih poskusov.

Razgovorov o razorožitvi in posebej o jedrskih poskusih je bilo že mnogo in vsi so se prej ali slej znašli v slepi ulici. Zato tudi sedanja konferenca v Moskvi ne opravičuje pretiranega optimizma, pač pa vzbuja upanje zato, ker je v zadnjem času prišlo v odnosih med Vzhodom in Zahodom do relativnega izboljšanja. To izboljšanje se ne izraža le v sporazumu o vzpostavitvi stalne teleprinter-ske zveze med Belo hišo in Kremliem, marveč še posebno v izjavah, ki sta jih kratko pred začetkom moskovskega sestanka podala ameriški predsednik Kennedy (da je treba na novo proučiti ameriško politiko do Sovjetske zveze) in predsednik sovjetske vlade Hruščov (v primeru, da ne bo dosežen sporazum o končni prepovedi vseh atomskih in vodikovih eksplozij, naj bi sklenili vsaj dogovor o prepovedi eksplozij v ozračju, na zemlji in pod vodo). Poleg tega pa odpira nove možnosti še predlog o sklenitvi nenapadalne pogodbe med Atlantskim in Varšavskim paktom, ki je sicer najprej prišel s sovjetske strani, vendar si ga zdaj lastijo za svojega tudi na Zahodu.

Tako se je moskovska konferenca začela v ozračju, o katerem so politični opazovalci mnenja, da bi utegnili razgovori doživeti neuspeh le takrat, če bi to eden ali drugi izmed udeležencev izrecno želel. Take nevarnosti pa vsaj začetek pogajanj nikakor ne kaže in je bilo kot posebno važno zabeleženo dejstvo, da je prvo sejo osebo začel predsednik Hruščov, ki je z znanim nasmeškom vprašal zastopnike obeh zahodnih sil: Ali naj začnemo s tem, da sporazum takoj podpisemo?

Pretežna večina svetovne javnosti vsekakor z zaupanjem spremlja sedanja pogajanja v Moskvi in jim ne glede na politično orientacijo želi uspeh. Toliko bolj pa presenečajo glasovi iz Pariza in Bonna, kjer brez vsakega prikrivanja dajejo izraza želji, da v Moskvi ne bi našli poti do sporazuma. Če je nasprotovanje de Gaulla morda razumljivo zaradi tega, ker bi se znašel v veliki zadregi, če bi kljub sporazumu hotel nadaljevati z jedrskimi poskusi, pa negativno stališče Bonna samo potrjuje, da se gotovi krogi v Zahodni Nemčiji še vedno niso in se očitno tudi v bodoče nadejo sprijazniti z razvojem, do katerega je privedla druga svetovna vojna. V tem pa je spet dokaz več, kdo dejansko zavira izboljšanje odnosov med Vzhodom in Zahodom in s tem pomiritev v svetu.

Pot do sporazuma seveda še ni zavržena, kakor tudi še ni gotovo, v kolikšni meri bo že na sedanjih konferenci v Moskvi uspelo doseči zblizanje med nasprotnimi stališči. Eno pa je gotovo: čeprav bi bil dosežen le delni sporazum o prepovedi jedrskih poskusov, bi že to utegnil biti dober začetek. Predvsem pa je treba poudariti, da nosijo vlade, katerih zastopniki so se sešli v Moskvi, izredno veliko odgovornost, kajti svet ne bi mogel sprejeti ali opravičiti nikakega izgovora za neuspeh.

Vlada in parlament šla na počitnice

ne da bi prej rešila vprašanje koalicije

Z izjavo, da »med vladnima strankama ni prišlo do sporazuma«, je zvezni kancelar dr. Gorbach v torek zaključil zadnjo sejo ministrskega sveta pred poletnimi počitnicami. Parlament je svoje pomladansko zasedanje s podobnim rezultatom zaključil že prejšnji teden in danes bo z delom končal tudi zvezni zbor. Vlada in poslanci grejo torej za nekaj tednov na počitnice, ne da bi prej rešili vprašanje, od katerega rešitve je odvisno nadaljnje sodelovanje med strankami.

Kakor smo v našem listu zapisali že v zadnji številki, je sedanji spor med obema vladnima strankama ni omejen le na nesoglasja v vprašanju povratka Ota Habsburga. To vprašanje je v bistvu le povod, ki so ga reformistični krogi v ÖVP spretno izkoristili, da bi torpedirali dolgoletno sodelovanje s socialistično stranko. To so skušali doseči že pri zadnjih vladnih pogajanjih, vendar je takrat — čeprav morda le začasno — še enkrat prevladala zmerna struja, kateri je več do mirnega razvoja in napredka v državi kot do nevarnih političnih eksperimentov. Končni odgovor na vprašanje, kam vodi pot ÖVP, bo moral dati njen letošnji kongres ki bo meseca septembra v Celovcu. Od te odločitve je namreč odvisno, v kakšni obliki bo potem mogoče v koalicijskem okviru reševati ne samo habsburško vprašanje, marveč tudi vse druge probleme, ki so ostali odprti in katerih zadovoljliva rešitev postaja čedalje nujnejša.

Vsekakor so zadnje seje vlade in zasedanja parlamenta potekala v vzdušju, ki mu je — vsaj na zunan — dajalo vtis napetosti vprašanje Habsburga, okoli katerega so prerekanja o pravni državi in zakonitosti ustvarila atmosfero začaranega kroga. V takem ozračju se pač ni bilo mogoče lotiti bolj delikatnih problemov, zato sta vlada in parlament doslej reševala in deloma tudi rešila le taka vprašanja, pri katerih se ni bilo treba bati, da bo prišlo do »odločilnega« spopada.

Tako je ostal za jesensko delovno dobo pester dnevni red, ki po svoji obširnosti in še posebno po svoji delikatnosti zahteva, da stranke najprej dosežejo notranjo konsolidacijo in tekom poletnih počitnic tudi v medsebojnih odnosih najdejo potrebne oblike za nadaljnje sodelovanje.

Rasistična politika postaja mednarodni problem

Na sedežu OZN v New Yorku pričakujejo, da se bo v prihodnjih dneh sestal Varnostni svet, ki naj bi razpravljal o politiki apartheida, ki jo izvaja vlada Južnoafriške unije. Zahtevo po taki obravnavi je postavila skupina afriških držav, katere so po zadnji konferenci v Adis Abebi sploh močno prizadevajo, da bi povečale svoj vpliv v mednarodnih forumih in so dosegle tudi ustanovitev posebnega pododpora OZN, ki bo prihodnji Generalni skupščini svetovne organizacije predložil konkretne načrte za povečanje glavnih organov OZN, torej v prvi vrsti Varnostnega sveta in Ekonomsko-socialnega sveta.

Posebni odbor, ki je razpravljal o politiki apartheida in rasne diskriminacije južnoafriškega režima, je končal dolgo razpravo in zadožil svojega poročevalca, da pripravi poročilo, ki bo takoj predloženo Varnostnemu svetu. Odbor sodi, da je treba proti Južnoafriški uniji nujno nastopiti z gospodarskim bojkotom in jo tako prisiliti, da bi opustila politiko apartheida. Hkrati odbor obsoja represalije proti prebivalcem Južnoafriške unije in zahteva, naj južnoafriške oblasti izpustijo vse politične zapornike. Pri tem posebej omenjajo Nobelovega nagrajenca Alberta Luthulija, ki je prav tako v priporu.

Odboru je bilo predloženih več dragocenih podatkov o apartheidu in o drugih dejstvih, ki govore o politiki Južne Afrike. Med drugimi so bili navedeni podatki o tujih investicijah v Južnoafriški uniji, ki osvetljujejo stališče nekaterih držav do južnoafriške rasistične vlade. Tako je na primer Velika Britanija v zadnjih letih investirala v Južni Afriki okoli tri milijarde dolarjev, na Francijo in Švico odpade 20 % vseh tujih investicij v Južni Afriki, ameriške investicije pa znašajo skoraj 700 milijonov dolarjev.

Iz teh podatkov je razvidno, kdo dejansko podpira rasistično politiko v Južnoafriški uniji, medtem ko se številne druge države širom sveta borijo za to, da bi tudi v tej afriški deželi bile uveljavljene demokratične pravice in svobodine. Zato pa tudi ne preseneča napoved, da bo Amerika v Varnostnem svetu glasovala proti resolucijam, ki bi zahtevale določene ukrepe proti Južnoafriški uniji. Saj vprašanje za Ameriko ni neprijetno le zaradi tega, ker je s svojimi investicijami v Južni Afriki v bistvu skrivna na tamkajšnji politiki, marveč tudi na lastnih tleh še ni uspela zavreti divjanja domačih rasistov.

Kljub nasprotovanju določenih na rasistični politiki in kolonialnem izkoriščanju zainteresiranih krogov pa se v svetu čedalje močneje širi gibanje demokratičnih množic, ki obsoja jo razisem in kolonializem ter zahtevajo ustrezne ukrepe tudi s strani svetovne organizacije. Kajti za klasični primer rasizma, kot ga dnevno prakticira Južnoafriška unija — doslednost južnoafriških rasistov sega namreč tako daleč, da je črnim študentom celo prepovedano študirati anatomijo na truplih belcev! — v svetu 20. stoletja res ni več prostora.

Kljub nasprotovanju določenih na rasistični politiki in kolonialnem izkoriščanju zainteresiranih krogov pa se v svetu čedalje močneje širi gibanje demokratičnih množic, ki obsoja jo razisem in kolonializem ter zahtevajo ustrezne ukrepe tudi s strani svetovne organizacije. Kajti za klasični primer rasizma, kot ga dnevno prakticira Južnoafriška unija — doslednost južnoafriških rasistov sega namreč tako daleč, da je črnim študentom celo prepovedano študirati anatomijo na truplih belcev! — v svetu 20. stoletja res ni več prostora.

Izraelski zastopnik na procesu proti Globkeju:

„Prihajam s pooblastilom, ki je pisano s krvjo“

Proces proti zahodnonemškemu državnemu tajniku Globkeju pred vrhovnim sodiščem v Vzhodni Nemčiji postaja čedalje bolj nepriljen tudi za tiste bonnske kroge, ki so Globkeja dvignili na visok položaj, čeprav so vedeli za njegovo nacistično preteklost. Celotno zahodnonemški listi zdaj že ugotavljajo, da »primer Globke« Zahodni Nemčiji močno škoduje, kajti »dejstvo je, da je bil Globke komentator nürnberških rasističnih zakonov in že to bi moralo zadostovati, da za ključen položaj v Zahodni Nemčiji ne bi smel priti v poštev«.

Na procesu prihajajo na dan vedno novi dokumenti, ki dokazujejo tesno sodelovanje med Globkejem in Eichmannom. Posebno važne izjave je podal izraelski zastopnik Landau, ki se je sodišču predstavil z naslednjimi besedami: »Predložil sem pooblastilo, ki je s črnilom napisano na papir. Toda prihajam z mnogo tehtnejšim pooblastilom. Bil sem v varšavskem getu in v koncentracijskem taborišču, kjer smo prisegli, da tisti, ki bo preživel ta pekel, ne bo miroval in bo napravil vse, da bodo krivci kaznovani. In to je moje najvažnejše pooblastilo, napisano s solzami in zapečatenost s krvjo.«

Landau je pred sodiščem izjavil, da je Globke izdelal Eichmannu »pravno podlago« za iztrebljenje milijonov Židov in da je »od Globkejevega podpisa vodila direktna linija v plinske celice«. Enaka krivda pade na tistega, ki žrtve aretirajo, kot na onega, ki prinese nož — je poudaril Landau — toda že večji je zločin tistega, kateri za svojo pisalno mizo hladnokrvno ustvarja podlago za umor milijonov ljudi. Ravno tukaj pa je Globke na odgovornem mestu zelo iniciativno sodeloval pri pripravi, izdelavi in tolmačenju nürnberških rasističnih zakonov, s katerimi je bila ustvarjena pravna podlaga za »dokončno rešitev židovskega vprašanja«. Zato vidimo v tem procesu nadaljevanje Eichmannovega procesa, saj na oba obtoženca, čeprav v različni obliki, pade enaka krivda. Kakor so na zatožni klopi, na kateri je sedel Eichmann, nevidno sedeli tudi vsi drugi Eichmanni, tako tudi tukaj nevidno sedijo na zatožni klopi vsi pomočniki nacističnih zločincev, pa čeprav so, kot Globke, svobodni in celo na visokih državnih položajih.

Slavistični kongres v Salzburgu

Pod častnim pokroviteljstvom zveznega prezidenta dr. Schärfa, ministrov dr. Kreiskega in dr. Drimmila, dunajskega nadškofa kardinala dr. Köni-ga ter drugih visokih predstavnikov je bil od 12. do 16. julija v Salzburgu mednarodni slavistični kongres, posvečen 1100-letnici prihoda bratov Cirila in Metoda med slovanske narode. Poleg predavanj znanih strokovnjakov je bil na sporedu tudi koncert staroslovanske cerkvene glasbe, ki ga je izvajal ukrajinski zbor z Dunaja, medtem ko je zagrebški nadškof dr. Šeper v salzburški stolnici imel pontifikalno mašo po staroslovanskem obredu, pri kateri je pevski zbor izvajal »Slovansko mašo« hrvatskega skladatelja Vidakovića.

Predlog Sovjetske zveze:

1965 leto mednarodnega sodelovanja

Že na lanskem zasedanju Generalne skupščine OZN je bil sprejet sklep, da bi leto 1965, ko bo svetovna organizacija slavila 20-letni jubilej, proglasili za mednarodno leto sodelovanja, ki bi minilo v znamenju prizadevanj za splošne cilje človeštva. V smislu tozadevne resolucije je generalni tajnik U Tanit poslal vsem državam članicam svetovne organizacije pismo, v katerem jih je pozval, naj izrazijo svoje soglasje in sporoče predloge za ploslavo 20. obletnice ustanovitve OZN.

Kot prva izmed včlanjenih držav se je odzvala Sovjetska zveza, ki je po svojem zunanjem ministru Gromiku poslala U Tanitu odgovor s predlogom, naj se leto 1965 razglasi za »mednarodno leto sodelovanja«, v katerem bi se morali zasedanja Generalne skupščine OZN udeležiti najvišji predstavniki držav članic. Gromiko predlaga v svojem pismu, naj bo 1965 leto

- popolne in dokončne likvidacije kolonializma;
- določitve brezatomskih con na področjih, kjer si stojijo nasproti oborožene sile držav Atlantskega in Varšavskega pakta;
- normalizacije trgovine med vsemi področji in deželami sveta brez umetnih pregrad ali diskriminacij.

Nova pobuda Sovjetske zveze je vzbudila precejšnje zanimanje na sedežu svetovne organizacije kakor tudi v mednarodni javnosti. Posebno zanimiv je predlog, po katerem naj bi se jubilejnega zasedanja Generalne skupščine udeležili državni poglavarji.

Ameriški črnici zahtevajo:

»Hočemo svobodo!«

Že nekaj časa svetovna javnost z velikim zanimanjem sledi procesu reševanja rasnega vprašanja v Ameriki. Protestno gibanje ameriških črncev pa je medtem preraslo iz prvotnih majhnih demonstracij pasivnega odpora v praveci budournike, zaradi katerega naravnost elementarne moči so presenečeni washingtonski politiki primorani, da kar najhitreje poiščejo najustreznejša sredstva in oblike za zadovoljitev zahtev 20 milijonov »obarvanih« državljanov, ki zahtevajo enake pravice in možnosti, kot so zagotovljene ameriškim osebam bele polti.

Nenavadno pereče vprašanje rasne diskriminacije, ki so ga desetletja potiskali v kot in vztrajno ignorirali, medtem ko so prav zaradi njega cele generacije ameriških črncev v najrazličnejših oblikah morale prenašati številne družbene krivice, je zdaj preraslo v težko nacionalno krizo. In da bi zaustavile grozečo naraščajočo plimo nakopičenega nezadovoljstva črncev, so s tem vprašanjem zdaj zaposlene tako izvršna kot sodna in zakonodajna oblast Amerike.

Državlanske pravice črncev predstavljajo danes enega najvažnejših vprašanj ameriške zvezne vlade, za Kennedyjevo administracijo pa nedvomno najvažnejše vprašanje vse notranje politike. Z bombažnih polj ter industrijskih središč Juga, kjer najbolj grobo prihajajo do izraza metode rasistične teorije o večernosti bele rase, se je nemir črncev prenesel na Sever, Vzhod in Zahod Amerike. Zdaj črnici združeni nastopajo v množičnih demonstracijah, strnjeni v enotnem gibanju po vseh ameriških mestih in naseljih.

»Hočemo svobodo!« — se glasi danes borbeni vzklik milijonov »obarvanih« ljudi po vsej Ameriki. V nekaterih mestih je bilo razglašeno pripravno stanje. Zvezne in krajevne oblasti pa so do konca presenečene ne samo zaradi obsega in moči nemirov, marveč tudi zaradi doslej še nevidenega pojava, da se črnici, tako otroci kot odrasli, sploh več ne boje ne zavora in ne podobnih zastraševalnih sredstev. Danes ne pomagajo več ne mobilizacije rezervistov, ne vodni curki iz gasilskih cevi, ne policijski psi in palice na električni naboj, ki jih za živino uporabljajo farmarji v južnih in srednjih predelih Amerike.

Ko se je že jasno nakazovala nevarnost, da bo prišlo do eksplozije, se je predsednik Kennedy, namesto da bi znova posegel po priljubljeni taktiki zakulisnih pogajanj s Kongresom, raje odločil, da se neposredno obrne na ljudstvo, ki naj bi se odzvalo pozivu na splošno sodelovanje za koristno rešitev te krize. Po mnenju vodilnih ameriških komentatorjev so črnici voditelji že dosegli enega od najvažnejših ciljev s tem, da jim je uspelo prepričati vlado in večino Kongresa, da se država ne nahaja le pred rasnim vprašanjem, marveč pred samo revolucijo.

Najvidnejši predstavniki črnskih organizacij že dve leti pozivajo Kennedyja, da bi se zavzel za odpravo rasne nestrpnosti. Množično gibanje doslej neznanega obsega in napovedi novih protestnih akcij črncev po vsej državi so prav gotovo vplivali na Kennedyjevo odločitev, da se postavi na čelo vladne kampanje za polno uveljavitev državljanovskih pravic. Ameriški predsednik je poudaril, da bo vlada odločno uporabila vsa legalna sredstva, ki z njimi razpolaga, vključno intervencijo zveznih čet, da bi zagotovila izpolnjevanje doslej uveljavljenih pravic črncev, kakor tudi obvarovala javni red in varnost. Posameznim ministrstvom je vlada ukazala, da najprej »počistijo v svoji lastni hiši«, to se pravi, da na svojem področju skušajo kar najbolj temeljito odpraviti sleherni pojav rasne diskriminacije v odnosu do črncev.

Pred postavitvijo predloga novega zakona v Kongresu pa je Kennedy imel vrsto posvetovanj v Beli hiši, in sicer z kongresnimi voditelji, poslovnimi ljudmi in voditelji sindikalnih organizacij, predstavniki združenj ter organizacij za napredek državljanovskih pravic. Vsa ta mrzlična dejavnost, da bi se zagotovila kar najširša podpora vladnemu programu, se odvija v psihozi in zavesti »kritičnega zgodovinskega trenutka« in »velike preizkušnje vesti nacije«. V resnici pa novi zakon ne gre v globino. Bistvo predloga je omejeno na to, naj bi Kongres prepovedal rasno diskriminacijo v hotelih, restavracijah, kinematografih in drugih javnih lokalih, kakor tudi, da bi se okrepila pravna sredstva vlade, katera bi ji omogočila posredovanje tudi v primeru diskriminacije črncev na področju šolstva in glede volilnih pravic.

Akutno vprašanje enakih možnosti v pogledu zaposlitve, ki na njem vztrajajo tudi zmeri voditelji črnskih organizacij, je rešeno samo delno, in to samo v primeru načrtov, ki jih finansira vlada. Podobno je v pogledu odprave črnskih getov, t. j. ločitve stanovanj in stanovanjskih področij, ki so namenjena črncom.

Vladni funkcionarji pojasnjujejo, da je Kennedy pač šel do »pametnih meja«, ker je moral voditi račune tudi o notranjih političnih odzivih rasne krize. »Zaostrovanje« tega vprašanja od strani oblasti — je rečeno — bi utegnilo ogroziti izglasovanje drugih važnih zakonov v Kongresu, tako na primer zakonske

Uspešen razvoj maloobmejnega prometa

med Avstrijo in Jugoslavijo ter Jugoslavijo in Italijo

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, se maloobmejni promet med Avstrijo in Jugoslavijo zelo uspešno razvija ter postaja čedalje bolj pomemben faktor pri poglavljanju prijateljskih odnosov med obema sosednjima državama. Po podatkih, ki smo jih navedli že zadnjič, je v prvih petih mesecih lanskega leta na področju Pliberka oziroma Maribora prekoracilo mejo s stalnimi obmejnimi propustnicami 15.921 jugoslovanskih in 11.442 avstrijskih državljanov, letos v istem obdobju pa že 63.356 jugoslovanskih in 47.999 avstrijskih državljanov. To pomeni, da so se prehodi jugoslovanskih državljanov povečali v primerjavi s istim obdobjem lani za štirikrat, avstrijskih državljanov pa za 3,6-krat.

Še bolj uspešno se razvija maloobmejni promet na meji med Jugoslavijo in Italijo, kjer so seveda tudi mnogo bolj ugodni pogoji. Samo skozi bloke Tržaške pokrajine je šlo v letošnjem maju skupno nad 873.000 potnikov, kar je za približno 70.000 več kot v istem obdobju lani. Narašča predvsem promet z dovolilnicami obmejnega pasu in je bilo prehodov te vrste nad 574.000, pri čemer jih odpade dobra polovica, namreč nekaj manj kot 315 tisoč na italijanske lastnike obmejnih dovoljenj. V prvih petih mesecih tega leta pa so

na Tržaškem zabeležili približno 2.495.000 prehodov v primerjavi z 2.241.000 v istem obdobju lani. V Goriški pokrajini je bilo meseča maja 122.639 prehodov z obmejnimi dovolilnicami in potnimi listi ter približno 3500 prehodov z dvolastniškimi dovoljenji. Rekordno število prehodov pa so imeli tudi v Beneški Sloveniji. Na področju med Tolminom, Kobariidom in Bovcem ter med obmejnimi pasom Videmske pokrajine, kjer je le en mednarodni prehod prve kategorije ter pet prehodov druge kategorije, je v letošnjem maju prestopilo mejo 26.000 italijanskih in jugoslovanskih državljanov.

Iz teh podatkov je razvidno, da se maloobmejni promet tako med Avstrijo in Jugoslavijo kakor tudi med Jugoslavijo in Italijo čedalje bolj uspešno razvija v obojestransko korist. Kakor znano, velja meja med Italijo in Jugoslavijo — zlasti po zaslugi maloobmejnega prometa — za najbolj odprto mejo v Evropi. Razveseljiv uspeh pa ob upoštevanju objektivnih pogojev beleži tudi maloobmejni promet na meji med Avstrijo in Jugoslavijo. Razvoj v tej smeri pa postavlja na laž trditve vseh tistih, ki hočejo iz ozkih nacionalističnih interesov postavljati »železne zaves« tam, kjer pretežna večina prebivalstva stremi za sporazumevanjem in medsebojnim zblizanjem.

Zakon o turizmu vsebuje nekaj bistvenih novosti

Na petkovem zasedanju je koroški zbor sklenil zakon o turizmu. Ta zakon bo stopil v veljavo 1. januarja 1964 in bo obstojal iz treh delov, to je iz zakona o krajevnih turističnih taksah, zakona o pospeševanju turizma in zakona o fondu za pospeševanje turizma.

Sklenjeni zakon bo prinesel Koroški na področju turizma nekaj bistvenih novosti. Medtem, ko je bilo treba doslej plačevati krajevno turistično takso le v občinah, ki so bile določene za turistična območja, jo bo treba od leta 1964 naprej plačevati po vseh občinah. Njena višina bo znašala 1 do 8 šil. S tem določilom razširja zakon turistična območja na vse koroške občine in s tem omogoča, da bo tudi vsaka občina lahko deležna pospeševanja turizma iz sredstev, ki so v ta namen določena.

Drugi del zakona določa, da se dosedanjí Svet za turizem reorganizira v Turistično zvezo, katere člani so poleg deželne vlade vse občine. Turistični zvezi je določena naloga, da koordinira turistične interese dežele z onimi, ki jih imajo občine. Njena naloga je tudi, da pospešuje turizem po vseh predelih dežele. Občine bodo v tej zvezi zastopane po svojih združenjih v turistična območja. Vsako območje bo imelo v turistični zvezi vsaj enega zastopnika.

Tretji del zakona se nanaša na fond za pospeševanje turizma in pravi, da morajo prispevke v ta fond plačevati poleg gostinskih obrtnih in industrijskih podjetij ter pripadnikov prostih poklicev tudi kmetijski obrati. Višina prispevkov znaša za kmetijske obrate 10 % osnove za odmero zemljiškega davka, če ta preseže znesek 200 šil. Za male obrtnike prinaša novi zakon bistvene olajšave, ker znižuje njihove prispevke za več kot polovico dosedanjih prispevkov. Temu nasproti pa zvišuje prispevke obratov, ki zaslužijo nad 500.000 šil. letno, na petkratni sedanjí znesek. Gostinska podjetja imajo prispevek določen z višino zneska tretjine krajevne turistične takse, prosti poklici pa z 0,5 % dohodkov, v kolikor presegajo znesek 18.000 šil.

Svetovna proizvodnja železa narašča

V letu 1962 je svetovna proizvodnja železa znašala 415 milijonov ton in je bila za 10 milijonov ton večja kot v letu 1961. V tej količini sta zajeta tako lito železo kot surovo jeklo in odpade pretežni del proizvodnje seveda na surovo jeklo, namreč 369 milijonov ton. Prav tako odpade na surovo jeklo tudi pretežni del lanskega porasta celotne svetovne proizvodnje železa, in sicer 7 milijonov ton. Pri tem pa je značilno, da se je proizvodnja surovega železa lani povečala samo v vzhodnih državah — od skupno 114 milijonov v letu 1961 na 123 milijonov ton lani — medtem ko se je v zahodnih državah v istem času znižala od 248 milijonov na 246 milijonov ton.

Kljub omenjenemu porastu svetovne proizvodnje železa pa je delež na prebivalca

v svetovnem merilu ostal nespremenjen pri 120 kg, ker je hkrati naraščalo tudi število svetovnega prebivalstva. Vendar pa je razlika v proizvodnji železa po prebivalcih v posameznih državah ogromna: v Združenih državah Amerike je lani znašala proizvodnja železa na prebivalca 486 kg, na Kitajskem pa samo 27 kg.

Vsekakor pa je zanimivo, da se proizvodnja železa nenehno veča v vzhodnih državah, kjer je tudi v bodoče treba računati z nadaljnjim porastom te proizvodnje, medtem ko perspektive glede tega naraščanja v zahodnih državah niso tako ugodne.

Splošna pomladitev predstavniških teles Jugoslavije

Pri nedavnih volitvah v Jugoslavijo, ki so bile izvedene že na osnovi nove ustave, je prišlo v posameznih predstavniških telesih do splošne pomladitve. Poleg poslancev, ki so jih republiške in občinske skupščine delegirale v zbor narodov, je od 600 zveznih poslancev kar 444 ali 74 odstotkov takih, ki so bili prvič izvoljeni v najvišji organ oblasti in družbenega samoupravljanja. V skupščini je zdaj tudi štirikrat več žensk kot prej, namreč 118 ali 19,6 %. Prej v skupščini mladincev izpod 25 let sploh ni bilo, zdaj pa jih je 7; največ poslancev, in sicer 79 %, pa je starih izpod 45 let.

V skupnem številu novih občinskih odbornikov je 22,3 % neposrednih proizvajalcev. Znano je naraslo tudi število žensk, ki jih je med novimi odborniki 16,5 %, mladincev do 25. leta pa 9,4 %. Največ žensk je bilo v občinskih odbore izvoljenih v Slovenijo, namreč 20,2 %.

Med poslanci republiških skupščin pa je 20,5 % žensk ter 2,7 % mladincev, medtem ko je 87,8 % poslancev starih izpod 45 let.

POŠIROKEM SVETU

BONN. — Zahodnonemški senat je odobril osnutek zakona, po katerem bo vlada lahko predčasno upokojila tiste sodnike, ki so se kompromitirali z nacizmom. Doslej so takim sodnikom le svetovali, naj prostovoljno zaprosijo za predčasno upokojeitev. Ker pa je bilo takih primerov izredno malo, bo za »denacifikacijo« zahodnonemškega sodstva v bodoče poskrbel zakon, seveda — če ga bodo res uveljavili.

NEW YORK. — Delegacija Kube pri OZN je izročila tajništvu Organizacije združenih narodov protestno noto, ker je ameriška vlada blokirala bančne depozite kubanske vlade in kubanskih državljanov v Ameriki. Med temi blokiranimi skladi je tudi 50.000 dolarjev, ki so prostovoljni prispevek Kube k razširjenemu programu tehnične pomoči OZN.

BRUSELJ. — Svet ministrov Evropske gospodarske skupnosti je pred nedavnim sprejel sklep, da bodo obnovili gospodarske stike z Veliko Britanijo. V tej zvezi poudarjajo, da se tako zaključuje eno najtežjih razdobji v razvoju EGS in da se začenja novo obdobje, čeprav še ni mogoče predvidevati, da bi že v kratkem prišlo do pozitivnih zaključkov.

MOSKVA. — Ameriški kmetijski minister Orville Freeman je prispel v Sovjetsko zvezo, kjer si bo ogledal vrsto kmetijskih središč. Konec julija bo ameriški minister nadaljeval svoje študijsko potovanje po Poljski, Romuniji, Bolgariji in Jugoslaviji ter se bo sredi avgusta vrnil v Washington.

PARIZ. — Prejšnji teden je pariška policija prišla skupino komandosov ilegalne organizacije OAS, o kateri sumijo, da je bila zapletena v novo zaroto proti predsedniku de Gaulleu. Člani te skupine so bili aretirani kmalu zatem, ko so z letalom prispeli iz Španije v Francijo. Pariški »Combat« v tej zvezi piše, da je bila francoska policija že pred meseci opozorjena na to, da se OAS-ovski komandosi, zbrani v Španiji, pripravljajo na odhod v Francijo, kjer nameravajo na kak državni praznik izvesti atentat na francoskega predsednika.

JOHANNESBURG. — Predstavniki pravosodnega ministrstva Južnoafriške unije je izjavil, da trenutno vsak 263. Južnoafrikanec v zaporu. Od 67.637 jeznikov čaka še okrog 10.000 ljudi na sodni proces.

KAIRO. — V Združenih arabskih republikah so v teku priprave za ustanovitev prve mladinske in prve pionirske organizacije pod vodstvom Arabske socialistične unije. Nova mladinska organizacija, ki se naj bi imenovala »Organizacija socialistične mladine«, bi imela politični in vzgojni značaj, njen cilj pa naj bi bilo aktivno in množično sodelovanje mladine v izgradnji socialistične družbe. Ena izmed oblik dejavnosti nove organizacije bi bile prostovoljne delovne akcije.

ANKARA. — Turška vlada je v notli, ki so jo izročili sovjetskemu veleposlaniku v Ankari, zavrniti predlog Sovjetske zveze o ustanovitvi brezaloamske cone na področju Sredozemlja. V svoji noti turška vlada izraža mnenje, da sovjetski predlog ne bi prispeval k svetovnemu miru, marveč bi ustanovitev brezaloamske cone na področju Sredozemlja pomenila »enostransko zmanjšanje oborožitve sredozemskih držav«.

STOCKHOLM. — Vodilni socialno-demokratski, laburistični in sindikalni funkcionarji iz Velike Britanije, Amerike, Zahodne Nemčije in skandinavskih držav so imeli v Harpsundu blizu Stockholma dnevno konferenco, na kateri so razpravljali o »poteh za izboljšanje gospodarskega razvoja in uresničitev popolne zaposlenosti«. Poleg tega so proučili tudi druge probleme v zvezi s sodelovanjem teh strank in organizacij v bodočnosti.

BEOGRAD. — Pogajanja med Jugoslavijo in Zahodno Nemčijo, ki so potekala od 18. do 24. junija v Beogradu in od 28. junija do 13. julija v Münchnu, so bila na predlog Jugoslavije prekinjena, ker Zahodna Nemčija ni kazala polne pripravljenosti za ureditev osnovnih vprašanj v zvezi s trgovinsko izmenjavo in odškodnino jugoslovanskim žrtvam nacističnega preganjanja.

ATENE. — Ker je prišlo med nedavnim obiskom grškega kraljevskega para v Angliji do velikih demonstracij, s katerimi so zahtevali osvoboditev političnih jeznikov v Grčiji, je bilo pred dnevi res izpuščenih iz zaporov 17 jeznikov. Tada glej čudo: med izpuščenimi je tudi vojni zločinec Konstantin Rekanatis, ki je odgovoren za umor več tisoč grških Židov. Židovsko združenje v Grčiji je zato poslalo pravosodnemu ministru zahtevo, naj prekliče sklep o osvoboditvi Rekanatisa.

WASHINGTON. — V zadnjem trenutku je predsedniku Kennedyju uspelo vsaj začasno preprečiti stavko ameriških železničarjev, ki bi se morala začeti prejšnji teden. V soglasju z lastniki družb in predstavniki sindikata železničarjev je Kennedy predlagal 29. julij kot skrajni rok za zblizanje obeh strank v tem sporu, katerega vzrok je v krizi delovnih razmerij, ki so je začela že pred štirimi leti.

NOVI SAD. — Upravni odbor gospodarske zbornice Vojvodine je sprejel program kmetijskih del v prihodnjem letu. Program predvideva za 40 do 50 odstotkov večji obseg proizvodnje v primerjavi z zadnjimi štirimi leti. Prihodnje leto naj bi v Vojvodini zasejali poldrugi milijon ha njiv ter porabili 135.000 ton mineralnih gnojil. V živinorejski proizvodnji pa je predvideno, da se spila okrog dva milijona dvesto tisoč prašičev, to je za 60 odstotkov več kot letos in dvakrat več kot leta 1962.

MOSKVA. — Sovjetski minister za zvezo Nikolaj Pšurcov je sporočil, da bo teleprinterjska zveza med Moskvo in Washingtonom začela uradno obratovati 1. septembra.

WASHINGTON. — Ameriška vlada je zahtevala od Velike Britanije, Kanade, Španije, in Mehike, naj pomagajo Ameriki pri izoliranju Kube in prekinjejo letalski promet s tem otokom. Predstavniki ameriškega zunanjega ministrstva je izjavili, da je Amerika zelo zainteresirana na izoliranju Castrove vladavine.

IV. jugoslovanski folklorni festival

Letošnji IV. jugoslovanski folklorni festival, ki ga vsako leto prirejajo v istrskih mestih Koper, Piran, Izola, Ankaran in Portorož, se bo sicer začel šele 29. julija, vendar je v okviru letnih prireditev koprski turistične sezone že zdaj na sporedu več predstav. Zadnjo nedeljo je baletni ansambel Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane gostoval v Kopru z baletno pripovedko »Kamnit cvet« Sergeja Prokofjeva, v ponedeljek se je prav tako v Kopru zaključila istrska regata, v sredo pa je bilo na sporedu gostovanje državnega baletno-folklornega ansambla »Lezginka« s Kavkaza (Sovjetska zveza). To nedeljo bo v Kopru prvenstvo slovenske lige v plavanju; v ponedeljek in torek bo v Postojni oz. Izoli nastopil slovaški ansambel »Lučnica« iz Bratislave; v sredo bo Portorož prizorišče mednarodne revije »Evropa pleše« s sodelovanjem holandskega ansambla »Kaspargo«, švedskega ansambla »Solleftea Hembygdsgille« ter folklorne skupine portoroškega turističnega društva; prihodnjo nedeljo, 28. julija, pa bo v Portorožu sejem predmetov ljudske uporabne umetnosti.

IV. jugoslovanski folklorni festival bo trajal od 29. julija do 3. avgusta. Za slovesno

otvoritev bodo slovenske folklorne skupine priredile v Piranu revijo pod naslovom »Zemlja-človek-pleše«. Naslednjega dne bodo izbrani jugoslovanski folklorni ansambli izvajali v Ankaranu in Izoli »Kolo mladosti«, medtem ko bo v Portorožu tradicionalna dirka osličkov. 31. julija bo v Portorožu zaključna revija izbranih jugoslovanskih amaterskih ansamblov »Mladost-Ritem-Ples-Pesem«, ki jo bodo izvajale skupine iz Kumanovega, Sarajeva, Beograda in Ljubljane. 1. avgusta bo v Kopru nastopil kot gost festivala romunski državni folklorno-plesni ansambel »Rapsodija« iz Bukarešte. Za 2. avgust so v Izoli, Portorožu in Piranu na sporedu nastopi ansamblov »Tanec« iz Skopja, »Lado« iz Zagreba in »Kolo« iz Beograda. V soboto 3. avgusta, pa se bo v Kopru zaključil festival z revijo »Jugoslavija pleše in poje«, katero bo prenašala tudi Evrovizija.

Letne prireditve pa se bodo nadaljevale tudi po festivalu. 4. avgusta bo v Kopru republiško prvenstvo v waterpolu in naslednjega dne prav tako v Kopru mladinsko prvenstvo. Znana »Portoroška noč« bo 10. avgusta, medtem ko bo 11. avgusta v Lipici tradicionalni jahalni in vojni turnir. V Kopru bo 16. in 17. avgusta gostovala opera iz Rima, ki bo uprizorila Donizettijevo opero »Lucia di Lammermoor« in Puccinijevo opero »Tosca«. Od 23. avgusta do 1. septembra bo v Portorožu mednarodno padalsko prvenstvo »Adria-Coup«, od 25. do 28. avgusta pa v Kopru jugoslovansko pionirsko prvenstvo v plavanju. Ansambel narodnih pesmi in plesov iz Salzburga bo 29. avgusta priredil v Portorožu revijo »Avstrija pleše in poje« in 31. avgusta je v Portorožu ponovitev dirke osličkov. 1. septembra bo v Kopru zabavna revija alpskih in dalmatinskih popevk »Alpe-Adria«, ki jo bosta izvajala ansambla »Zadovoljni Kranjci« in »Dalmacija«. 7. septembra pa bodo v Portorožu mednarodne ayto-moto dirke za nagrado Primorske »Prix du Litoral«.

KULTURNE DROBTINE

● V Skopju so se zadnjo nedeljo začele poletne prireditve pod naslovom »Ohridsko poletje«, ki bodo trajale do 20. avgusta. Poleg domačih ansamblov iz vse Jugoslavije bodo sodelovali tudi godalni kvarteti »Beethoven« iz Moskve, komorni orkester iz Češkoslovaške, koncertni ansambel »Pro musica« iz New Yorka in »Berliner Trio« iz vzhodnega Berlina. Festival folklorne, ki bo potekal na odprtem odru, pa bo privabil na svoje prireditve okoli 500 izvajalcev narodnih plesov in pesmi iz vse države.

● Na javni dražbi v Londonu so pred kratkim prodali tudi del partituro Beethovenove opere »Fidelio«, partituro uverture k Weberovemu »Oberonu« in starejše izdaje Shakespeareovih del »Sen kresne noči«, »Periklej« in »Veselo lene windsorske«.

● V nekaj letih bodo vsa večja mesta v Franciji imela kulturne domove, v katerih bodo večja in manjša gledališka dvorana, avditorij, razstavna dvorana, knjižnica, čitalnica in še nekaj drugih prostorov. Najprej bodo take ustanove zgradili v Caenu, Bourgesu, Amiensu, Saint-Etienneu in Parizu. Načrti predvidevajo 20 takih domov.

● Akademsko folklorna skupina »France Marolt« iz Ljubljane je na povabilo krakowske univerze odpotovala na štirinajstidnevno gostovanje po Poljskem. Priredila bo nastope v Katowicah, Wrocławu, Poznaniu, Varšavi in Krakovu.

● Od 8. do 15. septembra bo v Zagrebu III. mednarodni festival študentskih gledališč, na katerem bodo poleg študentskega eksperimentalnega gledališča in studia igrala akademije iz Zagreba sodelovale tudi gledališke skupine iz Anglije, Poljske, Italije in Francije, pričakujejo pa tudi nekatere skupine iz Češkoslovaške, Zahodne Nemčije, Nizozemske in Grčije. Med festivalom bodo organizirane tudi skupne razprave o vsaki predstavi ter o drugih problemih sodobne gledališke umetnosti.

● Pred petimi leti so v Bukarešti ustanovili muzej romunske književnosti, ki je doslej zbral 8500 rokopisov, pisem in fotografij, 13.000 knjig (prve izdaje, knjige z obrobniimi opazkami piscev, knjige s posvetili, redke izdaje itd.), pa tudi veliko osebnih predmetov pomembnih pisateljev.

Film in televizija po svetu

Leta 1958 je bilo v Združenih državah Amerike 530 televizijskih oddajnikov (45 odstotkov vseh na svetu) in 97 odstotkov vseh ameriških družin je že živelo v dosegu teh oddajnikov. Sprejemniki pa je bilo v Ameriki že 50 milijonov — v primerjavi z 10.000 sprejemniki leta 1946 in 102.000 sprejemniki leta 1948. Danes je v Ameriki več družin s televizijskimi sprejemniki kot pa družin s kopalno kadjo ali prav toliko, kot jih je z avtomobilom in telefonom; 84 odstotkov vseh gospodinjstev ima televizijo, 60 odstotkov teh pa več kot en sprejemnik. Prav tako leta 1958 so imeli v Angliji že 10 milijonov televizijskih sprejemnikov, 3 milijone v Zahodni Nemčiji in prav tako 3 milijone v Sovjetski zvezi.

Število obiskovalcev kina je vzporedno s tem padlo na Zahodu za približno 30 odstotkov. Padati je začelo že pred silnim vzponom televizije, za malenkost pa se je popravilo po prodoru barvne tehnike in raznih »stereotehnik« oziroma širokih platen v kinematografih.

Tu pa smo že naleteli na enega glavnih problemov tega novega pojava: ali se je s tem zmanjšalo število gledalcev filmov?

Že površen pregled položaja brez statističnih podatkov nam daje nasproten odgovor: število gledalcev filmov se je nasprotno povečalo, kajti televizija jim zdaj prinaša film na dom.

Novi pojav torej prizadeva le finančno plat filmske industrije, posebno kinematografije, kjer povzroča dokaj pomembne preorientacije. Z umetniškega gledišča namreč ne zmanjšuje pomembnosti filma, pač pa televizija brez dvoma že bogati

film z novimi vplivi, ki izvirajo iz njenih lastnih tehničnih posebnosti. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da razvojna stopnja civilizacije ni po vsem svetu enaka. Po drugi svetovni vojni je bil zabeležen porast filmskih produkcij in kinofikacije v delih sveta, kjer so se rešili ali se začeli otrešati kolonialnega jarma in kapitalističnega izkoriščanja nasploh, kakor tudi v deželah, ki so po vojni dvignile raven svoje industrializacije, in še posebno v tistih, ki so začele graditi več ali manj socialistični gospodarski in družbeni sistem.

V Združenih državah Amerike so leta 1947 zabeležili 4680 milijonov gledalcev, leta 1956 pa le še 2470 milijonov, medtem ko je bilo televizorjev leta 1947 okoli 100.000 in leta 1956 že 42 milijonov. Jasno je, da je bil tako fantastičen porast televizije obenem pravcat šok za kinematografe, vendar se je stanje ob nasičenju tržišča s televizorji in sta-

bilizaciji njih števila spet uravnovesilo; obisk kinematografov se je spet nekoliko povečal.

Podobne so številke v Angliji: leta 1947 1462 milijonov gledalcev filma in 15.000 televizorjev; leta 1957 pa 915 milijonov gledalcev filma in 7.100.000 televizorjev.

V Franciji je bil film že pred vojno deloma v rokah Hollywooda, po vojni pa je Hollywood še povečal svoj delež v francoski industriji in distribuciji, tako da je znašal nad polovico vseh dohodkov. Francoska filmska proizvodnja je znašala pred vojno povprečno 125 filmov na leto, leta 1947 pa samo še 75. Ko pa je komite za zaščito francoskega filma izposloval leta 1948 zakon o pomoči domačemu filmu, se je domača proizvodnja že v istem letu spet dvignila nad 100 filmov. 70 odstotkov današnje francoske filmske proizvodnje je namenjenih za izvoz.

Novi realizem in poznejše napredne struje so tako v Franciji kot tudi v Italiji privedle do znatnega kvaliteta vzpona, ki je prinesel njihovim filmom tudi večje mednarodno tržišče.

Nekoliko drugače je to pri japonskem filmu. Tam se je družba Daiei — za razliko od trupa drugih velikih družb — posvetila filmom za »zahodni okus«. Leta 1950 je Japonska dosegla v tujini devizni dobiček od svojih filmov v znesku 238.000 dolarjev, leta 1951 je iztržila že 503 tisoč dolarjev, leta 1953 je znašal do-

Na Koroškem manjka učiteljev

Prejšnji teden je bil v Celovcu pedagoški seminar za učitelje obveznih šol, na katerem so se koroški vzgojitelji seznanili z različnimi pedagoškimi problemi zlasti v zvezi z novimi šolskimi zakoni, s katerimi se bo že s pričetkom prihodnjega šolskega leta marsikaj spremenilo. Zato je razumljivo, da je udeležba na letošnjem seminarju dosegla nov rekord — blizu tisoč učiteljev. V okviru tega seminarja so bila posebna predavanja tudi za učitelje na dvojezičnih šolah, katerih se je zbralo nad 50, čeprav jih je bilo prvotno prijavljenih le 38.

O novih šolskih zakonih je učiteljem predaval ministerialni svetnik dr. Ludwig Lang

iz prosvetnega ministrstva, ki je dal poseben poudarek novim učnim načrtom, s katerimi naj bi vzgoja otrok v obveznih šolah dosegla dva glavna cilja: čim bolj olajšati prestop na višjo šolo, hkrati pa otroka približati današnjemu življenju. Prvemu bo v veliki meri služilo poenotenje učnih načrtov na glavnih šolah z učnimi načrti na nižji stopnji višjih šol, kakor se bodo v bodoče imenovala dosedanja srednje šole; za drugo pa je posebno značilno, da bo z novim šolskim letom na vseh nižjih šolah uvedena prometna vzgoja kot obvezen učni predmet. Glede učne snovi pa novi učni načrti ne bodo več predpisovali, koliko se je sme, marveč koliko se je mora predelati.

Ob začetku novega šolskega leta pa se bo Koroška znašla še pred drugim resnim vprašanjem: to je pomanjkanje učiteljev. Kakor je bilo prejšnji teden povedano v deželnem zboru, bi jeseni potrebovali 227 novih učiteljev, na razpolago pa je le 87 interesentov, tako da bo primanjkovalo okoli 140 učiteljev. S tem problemom je pred nedavnim seznanil javnost tudi koroški pedagoški inštitut, katerega predstavniki so na fiskovni konferenci opozorili na akutno pomanjkanje učnih moči.

Boj proti nepismenosti v državah Latinske Amerike

Posamezne latinskoameriške dežele se trudijo, da bi čimprej zmanjšale razlike na področju prosvete, kot se kažejo med razmerami pri njih in v razvitih delih sveta. Tudi za Latinsko Ameriko je namreč nepismenost še važen problem, s katerim se bavi že vrsto let. Pri tem so latinskoameriške dežele deležne izdatne pomoči tudi s strani UNESCO, organizacije Združenih narodov za prosveto, znanost in kulturo, ki jim nudi pomoč zlasti pri usposabljanju novih učiteljskih kadrov. Od začetka leta 1957 do konca lanskega leta se je v Latinski Ameriki izsolalo 100.000 učiteljev raznih slopenj in strok, v novih šolskih poslopijih pa je dobilo prostor 4,5 milijona učencev in dijakov.

Posebno značilen primer boja, ki so ga nepismenosti napovedale latinsko-ameriške dežele, nudi Brazilija, kjer zdaj redno prisostvuje pouku že 43 odstotkov otrok šolske starosti. Ta odstotek, čeprav še zdaleka ni zadovoljiv, je namreč že znatno višji, kot je bil na primer pred desetimi leti. Odkar pa je vso veliko deželo zajela načrtna kampanja proti nepismenosti, se ta odstotek še nenehno zvišuje. V boju proti nepismenosti sodelujejo razen poklicnih vzgojiteljev in oblasti tudi študentje, doraščajoča mladina in kmetje. Vsekakor je zanimivo, da kmetje, med katerimi je razmeroma največ nepismenih, pomagajo pri graditvi in pri vzdrževanju šolskih poslopij.

Kitajska okoli 600 milijonov prebivalcev, pomeni to več kot en obisk letno na prebivalca. Sovjetska zveza je imela pred vojno 28.000 kinematografov. Od teh jih je po vojni ostalo le 20.000, vendar se je njihovo število leta 1949 spet dvignilo na 37.000 in leta 1951 jih je bilo celo 65.000 (v primerjavi z 18.000 v Ameriki). Filme razmnožujejo v 2000 do 2500 kopij, medtem ko dosežejo v Franciji, ki je precej tipična za zahodno proizvodnjo, le 50 kopij.

Lahko bi navedli še filmske proizvodnje Turčije, Poljske in Češkoslovaške, ki so po vojni spet dosegle in tudi presegle predvojno višino. Predvsem pa je treba omeniti nove filmske proizvodnje tistih držav, ki pred vojno sploh niso imele omembe vredne proizvodnje. Sem sodi tudi Jugoslavija, ki je pred vojno izdelala le nekaj kratkometražnih filmov, medtem ko je do leta 1959 celotna produkcija jugoslovanskih celovečernih filmov že presegla število 100, med katerimi zavzema 27 slovenskih filmov razmeroma lepo mesto.

S tem seveda še zdaleč ni izčrpan pregled vseh novih ali danes pomembnih filmskih produkcij, vendar nam daje vsaj v glavnih potezih predstav, kako pomemben je film v svojem vplivu na množice vsega sveta in kako njegov pomen še vedno narašča.

(Po »Naših razgledih«)

Maturanti slovenske gimnazije na izletu

Po uspešno zaključenem študiju uživajo maturanti slovenske gimnazije v Celovcu zaslužene počitnice. Med drugim izkoriščajo počitnice tudi s tem, da so napravili izlet v Jugoslavijo. V ponedeljek so odpotovali s svojimi profesorji in ravnateljem dr. Tischlerjem, namenjeni na štirinajstdnevno potovanje. Na Ravnah, kjer so jih prisrčno sprejeli zastopniki Sveta za šolstvo SRS, OO SZDL Maribor in predstavniki občine, so si maturanti ogledali študijsko knjižnico, Delavski muzej in gimnazijo ter obiskali grob pisatelja Prežihovega Voranca v Koljah. Nadaljnja pot vodi izletnike po številnih mestih Slovenije in po drugih republikah Jugoslavije, kjer se bodo seznanjali z ljudmi in zanimivostmi krajev.

Našim maturantom želimo vse najprijetnejše na njihovem izletu!

RAZNE VESTI

Na železniški postaji v Pliberku je bil revident zveznih železnic Siegfried Kristan povišan za načelnika postaje in višjega revidenta zveznih železnic. Pliberški postajenačelnik Kristan je tudi župan libuške občine ter mu k službenemu povišanju veljajo odkrite čestitke.

Koroška zbornica za obrtno gospodarstvo je podelila gostilničarju in mesarskemu mojstru Hansu Pleschitschnigu — Lampenwirtu — v Pliberku bronasto častno medaljo za zasluge pri obrtnem gospodarstvu na Koroškem.

Blizu Žrelca je učenec glavne šole Dietmar Mitzscherling s svojim kolesom vozil v zadnje kolo neke kolesarke, ki se je vozila pred njim. V tem trenutku je hotel vozač osebnega avtomobila prehiteti oba kolesarja in fant je padel pred vozilo. S hudimi poškodbami so ga prepeljali v bolnišnico v Celovec.

Kakor sporoča deželna bolnišnica v Celovcu, je oddelek za otroške bolezni trenutno prenapolnjen. Do nadaljnjega sprejemajo oboleni otroci samo v primerih neodložljive nujnosti bolniške zdravniške pomoči.

Deželni urad kuratorija za prometno varnost sporoča, da so pri lanskojesenski »akciji luč« ugotovili pri motornih vozilih nevarne pomanjkljivosti pri svetlobnih napravah. Skupno so preiskali 1135 motornih vozil, pri katerih so v 516 primerih — med temi pri 437 osebnih avtomobilih — našli napake pri svetlobnih napravah. To se pravi, da pri vsakem drugem avtomobilu razsvetljava ni bila v redu, kar gotovo tudi vpliva na varnost v cestnem prometu. Prihodnjo tovrstno akcijo bodo letos začeli koncem oktobra in v začetku novembra.

Deželna cesta pri Lipici je med kilometrom 9 in 11 zaprta zaradi gradbenih del. Obvoz je mogoč čez dravski most pri Velikovcu ali preko Labota.

Na celovškem matičnem uradu so meseca junija zaznamovali skupno 233 rojstev in 96 smrtnih primerov. Na celovško mesto je odpadlo 77 rojstev in 54 smrtnih primerov in znaša tedaj prirastek celovškega prebivalstva meseca junija 23 oseb.

Izredno srečo v nesreči je imel 24-letni mizarški mojster Willi Mörtl iz Bač. Z osebnim avtomobilom je hotel čez nezavarovan železniški prehod v štebenjski občini. V tem trenutku ni opazil vlaka, ki je vozil v smeri iz Šmohorja. Lokomotiva je zadela njegovo vozilo in ga z vso silo potisnila v stran. Na veliko čudo ni bil pri tem trčenju nihče poškodovan. Vlakovodja je mogel ustaviti vlak šele kakih trideset metrov dalje. Po desetminutni zamudi je vozil spet dalje.

Za zagradnjo hudournikov in za regulacijo rek

Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je v letošnjem prvem četrtletju stavilo na razpolago za rečne regulacije 5.671.000 šilingov in za zagradnje hudournikov 4.660.000 šilingov. V ta namen je tudi deželna vlada dovolila za rečne izgradnje 789.000 in za zagradnje hudournikov 1.110.000 šilingov. Skupno je bilo torej določenih v te namene 12.235.100 šilingov.

Denar bodo porabili za regulacijo oziroma za odstranitev nevarnosti poplav na Zilji, Dravi, Malti, Labotu in za zagradnjo hudournikov kakor med drugimi bistriškega potoka pri Pliberku v Nonči vasi, potoka pri Grebinju, sveškega potoka, belskega potoka v okolici Železne Kaple, bajtiškega potoka, ljubelskega in vovbrskega potoka.

no naši zemlji

Neurje v libuški občini:

Hudo prizadeti kmetje potrebujejo pomoč

Upi na zadovoljivo letino na mnogih kmetijah v vaseh Spodnje Libuče, deloma Zgornje Libuče, Borovje, Grablje, Senčni kraj v libuški občini in delno tudi v bistriški občini so pokopani. Ozimni posevki so prezimili slabo, po večini so kmetje njive preorali in posejali z drugimi poljskimi kulturami. Pomladni žitni posevki so rasli bujno ter obetali dober pridelek ter gotovo nadomestilo za zimsko izgubo. Prav tako bujne so bile povrtnine in druga zelenjava, posejana po njivah kakor zelje, fižol, pesa in drugo, posebno dobro letino je obetal krompir. Razen tega je kazalo tudi sadje, jabolka, hruške in prav posebno češplji, na dober pridelek.

V kratkih minutah hude ure je bilo vse uničeno, v pravem pomenu besede totalno uničeno. Iz črno-rjavih oblakov se je vsula toča, kakršne tudi stari ljudje še ne pomnijo. Podobna katastrofa je zadela pred dvema leti Zgornje Libuče, Podkraj in bližnje okoličice. Toče se je nagromadilo nad 10 cm visoko in njeno razdejanje je bilo grozotno. Prizadeti kmetje so postale v kratkih minutah kraji katastrofalno hude sile.

Pogled na poljske, travniške, vrne in sadne kulture po toči je bil obupen in žalosten. Kaj sedaj? — je bilo vprašanje, kajti nobene solate, niti štrankali ali kumarce ni mogoče nabrati za osvežujočo prehrano. Tudi detelja in rastoča otava je stolčena v zemljo, tako da je otežkočena celo košnja za napravo potrebne vsakdanje krme.

Več vzgoje za prometno varnost!

Kuratorij za prometno varnost, deželni urad za Koroško, je v zadnjem času priredil skupno 61 predavanj o vzgoji za prometno varnost na zgornjem, srednjem in spodnjem Koroškem. V devetnajstih dnevih so v osnovnih, glavnih, poklicnih in gospodinskih šolah predavali skupno 7666 učencem. Predavanje iz dneva v dan bolj pereče problematike prometne vzgoje so mladi poslušalci sprejemali z živahnim zanimanjem. V šolskih nalogah je o tvarini, če je prometna vzgoja potrebna, nad 65 odstotkov učencev želelo biti redno in temeljito šolanje na tem važnem področju. Predavanja so zajemala tvarino o pešcih, kolesarjih in mopedistih.

Pozdravili je tudi novo določbo v učnem načrtu za prihodnje šolsko leto, ki zahteva obvezen pouk o prometni vzgoji na osnovnih, glavnih in posebnih šolah, kakor tudi na obrtnih in drugih poklicnih šolah. Kuratorij za prometno varnost predvideva v tem bistvene novosti. Prvič je v avstrijskem učnem sistemu zajet pojem »prometna vzgoja« in učna tvarina obvezno predpisana.

Železna Kapla

Slovensko prosvetno društvo »Zarja« v Železni Kapli je v zadnjem času dvakrat izvedlo igralsko prireditev pri Raztočniku v Lepeni. Pri Raztočniku je gostilna, imajo obnovljene in sodobno urejene gostinske prostore s prostorno plesno dvorano, ki je zelo pripravna tudi za kulturne prireditve. Prav ta prostor si je zagotovila igralska skupina društva, da se je izognila prostorninskim oviram v trgu, in je pri Raztočniku uprizorila preprosto toda humorja polno veseloiqro »Trije tički«. Igro so tudi starejši igralci naših društev po Koroškem igrali že pred desetletji in z njo prinašali udeležencem lepo in pošteno zabavo.

Kakor nekdanj, so se gledalci in poslušalci igre tudi tokrat odlično zabavali in izražali igralcem vse priznanje z navdušenim aplavzom. Igrali so zares dobro, za kar velja pri-

življenje gre svojo pot naprej in človek se v vsakem položaju bori za obstanek in ohranitev sebe in družine. Vendar je pomoč in podpora v tem katastrofalnem primeru nesreče posebno še v kraju, ki leži v gospodarsko neugodnem predelu dežele, tudi iz javne roke nujna in upravičena. Nekatera prizadeta kmečka gospodarstva so naravnost ogrožena v svoji nadaljnji eksistenci kljub marljivemu delu, kajti reči moramo, da je prebivalstvo v teh krajih zelo delavno in s predanostjo daruje vse sile svoji zemlji stoletja iz roda v rod. Mnogi kmetje, žal, niso bili zavarovani proti toči, kar je seveda pomanjkljivo, deloma pa razumljivo, ker take katastrofe niti najstarejši ne pomnijo. Deloma pa je vzrok tudi v tem, da za tovrstno zavarovanje nihče ni posebno pridobil, dočim se za druge pogosto nepotrebne stvari vedno in vedno spet oglašajo agenti na domovih. V bodoče se bodo gotovo tudi ti kmetje primer- no zavarovali proti takšnim uničujočim škodam.

V tem položaju pa je pomoč potrebna. Kmetje upajo in pričakujejo, da bo prva instanca občina po ugotovitvi škode opozorila na merodajnih in pristojnih mestih, kmečkih zastopstvih in pri vladi ter finančni oblasti, na nastalo stisko pri hudo prizade- tih kmetih, da se bo s skupnimi prizadevanji in dobrohotnim razumevanjem dosegla tudi primerna premostitvena podpora iz javne roke.

znanje in zahvala mlademu režiserju Lojzetu Rženu, ki je igralce odlično naučil. Mladi in starejši ljudje, ki so prihiteli na igro, predvsem so to bili kmečki ljudje in delavci, so bili s prireditvijo zelo zadovoljni, ker posredovala jim je prijetno razvedrilo in tako rekoč umik iz vsakdanjih skrbi in težav.

Na prvo uprizoritev igre, dne 29. junija, je prihitelo toliko ljudi, da niso mogli vsi dobiti prostora v dvorani. Na splošno so izražali željo, da bi prav pri Raztočniku igro ponovili. Po prvi prireditvi se je razvil v prostorih tudi zelo sproščen in vesel družabni večer, na katerem so marljivo prepevali naše vedno lepe domače slovenske pesmi.

Želji ljubiteljev slovenske prireditve so igralci SPD »Zarja« tudi ustregli in igro v nedeljo, dne 14. julija, ponovili. Kakor prvič je bila udeležba tudi tokrat zelo številna in navdušenje nič manjše ali pa še večje kot pri prvi uprizoritvi.

Uspeli prireditvi sta znova dokaz, da pri ljudeh veselo in smisel za tovrstne naše amaterske odrske prireditve še ni izumrlo, nasprotno, ljudje si jih vedno spet želijo. Bolj hudo je za one idealiste, ki bi se požrtvovalno in z vnmom posvečali odskri dejavnosti in naši ljudski umetnosti, kakor so to spet enkrat hvalevredno storili igralci SPD »Zarja«. Igralci so dokazali, da bi bili sposobni moistrovati tudi globlja in zahtevnejša odrska dela in je želja vseh, da bi to tudi storili.

Novi obrtni mojstri

Pred nedavnim je pred mojstrsko izpitno komisijo na sektorju obrti prestala vrsta kandidatov mojstrske izpite. Med temi jih je več iz dvojezičnega ozemlja doseglo mojstrska priznanja. V mehanični obrti je napravil mojstrski izpit Valentin Kropivnik iz Bilčova, v dimnikarski obrti Anemarie Posteinig iz Pliberka in Arnold Müller iz Beljaka, v pečarski obrti Siegfried Logar iz Bistrice pri St. Jakobu, v mizarški obrti Heribert Hribar iz Celovca, Silvester Krainz iz Grabštanja, Johann Schalle iz občine Hodiše in Josef Toplitsch iz Sinče vasi.

Radiše

V torek popoldne je iz doslej neugolovljenega vzroka začelo goreti v gospodar- skem poslopju kmetice Ane Kriess. Požar se je hitro širil in zajel s škodlji pokrito stanovanjsko poslopje kakor tudi bližnjo bajto. Ogenj je uničil vsa tri poslopja, zgoreli pa so tudi en konj, en bik, štiri govedi in dvoje svinj, razen tega vsa letos pridelana krma, kmetijski stroji in orodje in k temu še 50.000 šilingov gotovine. Domača in dve sosednji požarni brambi so sicer nad vse hitro prispele na pomoč, vendar zaradi nezadostne vode niso mogle preprečiti popolnega uničenja poslopij. Požarno škodo cenijo na okoli 350.000 šilingov.

Vovbre

Nad Djekšami in Vovbrami je v četrtek popoldne lilo, kot bi se bil pretrgal oblak. Zaradi močnega deževja je hitro in silno narasel polok in spet je voda sopolila iz svoje struge. V Vovbrah je poplavila in z gramozom naplavila travnike in vrlove pri kmetu Kitzu. Škoda, ki je nastala, cenijo na okoli 8000 šilingov.

SKZ priporoča po toči prizadetim libuškim kmetom

Po vesteh, ki smo jih prejeli, je v občini Libuče in deloma v občini Bistrica nad Pliberkom v četrtek, dne 11. julija, toča pobila vse poljščine in poškodovala travnike. Prizadetim kmetovalcem priporočamo, da pustijo nemudoma ugotoviti nastalo škodo. To škodo mora v vsakem primeru ugotoviti in potrditi občina ter jo poslati finančnemu uradu. Prijava nastale škode edina omogoča, da boste pri obdavčenju za leto 1963 dobili davke znižane, vendar je stvar vsakega kmetovalca, da bo pri izpolnjevanju davčne izjave za leto 1963 (po Novem letu) na to škodo še izrecno opozoril.

Ostanke žita spravite takoj z njive in jih posušite za krmo. Za uničeno silokoruzo si ustvarite nadomestek. Sejte takoj hitrorasne sorte hibridne koruze in ji z nitramoncalom pomagajte k hitri rasti. Prazne njive zasejte z ustreznimi in izdatnimi krmnimi mešanici, tako s takimi, ki jih boste še lahko silirali, kakor z onimi, ki jih boste lahko zelene krmili v pozni jeseni (lihoogrščica in Silletta) in onimi, ki bodo dale pomladi prvo zeleno krmo (oz. ogrščica, mešanica oz. grašče z oz. ržjo ali laško ljuljko).

Ostanke na travnikih in deteljiskih takoj pokosite. Ranjeni ruši pomagajte takoj s 100 do 150 kg nitramoncala po hektarju. Sedaj lahko še na novo sejete deteljo in lucerno z ovsom.

Koroški delovni trg

Deželni delovni urad sporoča, da je bilo 30. junija 1963 pri delovnih uradih na Koroškem zaznamovanih 1933 brezposelnih delojemalcev, med temi 751 moških in 1182 žensk. Meseca junija je dobilo delo 856 oseb, namreč 193 moških in 663 žensk. Največ so jih sprejeli v hotelski, gostinski in točilniški obrti. V primerjavi s stanjem brezposelnih koncem junija lani je letos število za 330 oseb višje (117 moških in 213 žensk).

Stanje bolniško zavarovanih delavcev je koncem junija letos znašalo 147.707 oseb, med temi 100.914 moških in 46.793 žensk.

Cirkus Rebernigg na Koroškem

Avstrijski »nacionalni« cirkus REBERNIGG je v okviru svoje turneje po Avstriji spet prišel v svojo ožjo domovino — na Koroško. Z mednarodnim programom gostuje od danes do nedelje v St. Vidu ob Glini, v dneh od 23. do 28. julija pa bo imel predstave v Celovcu (August-Jaksch-Straße).

KOLENDAR

Petek, 19. julij: Vincencij
Sobota, 20. julij: Marija
Nedelja, 21. julij: Prakseda
Ponedeljek, 22. julij: Mar. Magd.
Torek, 23. julij: Apolinarij
Sreda, 24. julij: Kristina
Četrtek, 25. julij: Jakob

BRAT IN SESTRA

Brat in sestra sta se zgubila v temnem gozdu. Hodila sta, hodila in brat je zagledal izvir.

»Pil bom!« je dejal.
»Ne smeš!« ga je ustavila sestra. »Iz njega je že pil medved. Če boš napravil le en požirek, boš postal medved.«

Hodila sta še malo in brat je rekel:
»Zelo sem žejen. Srebnil bom malo iz tega izvira.«

»Nikar!« je dejala sestra. »Volk je pil iz njega. Če boš pil, se boš spremenil v volka. Kaj bom brez tebe?«

Hodila sta tako, hodila in spet zagledala izvir. Deček je rekel:

»Umiram od žeje! Pil bom iz tega izvira.«

»Nikar!« je rekla sestra. »Jelen je pil iz njega. Če boš pil, postaneš jelen.«

Deček se ni mogel premagati, pil je in postal jelen.

Sestrica se je razjokala. Kaj naj počne sedaj čisto sama z jelenom sredi gozda?

Zmračilo se je. Deklica je splezala na drevo, jelen pa je legel spodaj k studencu. Zjutraj je deklina ostala na drevesu, jelen pa se je šel past po gozdu. Opoldne se je vrnil in prinesel sestrici hrush in robid. Zlezla je z drevesa in pobožala jelena. Poskusila je vsakega nekaj inčila iz studenčka, ki je tekkel pod drevesom.

Tako sta živela sestra in jelen v gozdu daleč od sveta.

Nekoč je šel kraljevič na lov v gozd. Zagledal je izvir pod drevesom, na katerem je sedela deklina, in hotel napojiti konja. Toda konj je prhnil in ni hotel piti. Kraljevič je pogledal v vodo in videl dekletov obraz. Bil je tako lep, da ga je takoj vzljudil in dejal:

»Pridi dol, deklina in pojdi z menoj na dvor!«

Deklina ni hotela priti. Ni hotela pustiti brata v gozdu.

Kraljevič je ukazal drevo posekati. Kraljevi hlapci so sekali, sekali, a ga niso mogli posekati. Legli so spat. Ponoči je prišel jelen pod drevo; oblizal je tresko za tresko in jih prilepil na drevo. Drugi dan je bilo drevo spet celo. Drvarji so se čudili. Začeli so znova sekati. Sekali so, a ga niso mogli posekati do večera. Ponoči je jelen spet zlepil treske. Drugo noč je storil ravno tako. Drvarji niso mogli posekati drevesa. Tedaj pokliče kraljevič prebrisano starko. Ta je sklenila pripraviti deklico do tega, da pride dol. Napravila se je slepo in odšla pod drevo. Kraljevič in hlapci pa so se skrili v gozdu. Tedaj začne starka sejati moko, da bi zamesila kruh. Prijela je sito narobe in pričela sejati moko v vodo. Deklica je to videla in vprašala:

»Zakaj držiš sito narobe, babica, zakaj seješ moko v vodo?«

Starka ji je odgovorila:

»Ne vidim! Ne vidim, hčerkica! Kje si? Pridi mi pomagati!«
Deklina je zlezla z drevesa in starka jo je ujela. Prišel je kraljevič, jo posadil na konja in zdirjal proti dvoru. Jelen je stekel za se-

stro. Kraljevi hlapci so ga podili stran. Tedaj reče deklica kraljeviču:

»Povej hlapcem, naj puste jelena pri miru! To je moj brat. Pil je v gozdu začarano vodo in postal jelen!«

Kraljevič je ukazal hlapcem, naj puste jelena pri miru, in jelen je šel za svojo sestro. Ko so prišli na dvor, se je kraljevič oženil z lepo deklico, jelen pa je hodil prosto po palači. Kadar je videl kraljeviča in sestro, je nežno obliznil roko najprej svaku, nato še sestri in dejal: »Ljuba bratova roka, ljuba sestrina roka.«

Kraljeva snaha je hodila vsak večer k vodnjaku po vodo. Jelen je vedno hodil z njo. Nekoč sta dobila pri vodnjaku lepo ciganko, ki ji je bila zelo podobna. Ciganka jo je slekla, ji oblekla svojo obleko in jo vrgla v vodnjak. Potem si je oblekla kraljevo obleko, vzela vrč in odšla na dvor. Nihče je ni spoznal. Toda ko je kraljevič šel z njo na vrt, se jima je približal jelen, obliznil svaku roko in rekel:

»Ljuba bratova roka! Sestra joče v vodnjaku!«

Ciganka se je prestrašila, da jo bo jelen izdal. Zato se je naredila bolna in dejala kraljeviču:

»Zakolji jelena in mi daj njegovo meso! Ko ga pojem, bom ozdravela.«

Ko je kraljevič to slišal, je dejal:

»Kako naj ga zakoljem? Saj je tvoj brat!«
Ciganka je odgovorila:

»Ni brat. Prej sem lagala, da bi ga ne zaklali.«

Kraljevič ji je verjel. Poslal je hlapca, naj zakolje jelena. Toda jelen je zbežal k vodnjaku in zavpil:

»Sestrica, ciganka me hoče zaklati!«

Sestra mu odgovori:

»Nikar se ne boj, bratec! Bog je dober tudi z nama!«

Kraljevi služabniki, ki so lovili jelena, so pogledali v vodnjak in zagledali kraljevo snaho. Izvlekli so jo iz vodnjaka in jo odpeljali h kraljeviču. Vse po vrsti mu je povedala. Kraljevič je pregnal ciganko čez devet dežel prav tja v deseto. Sam pa je z lepo deklico odšel k jelenu.

Sestra je objela jelena in se razjokala. Ko so dekletove solze kanile jelenu na čelo, se je spremenil v lepega mladeniča. Potem sta brat in sestra živela veselo in srečno v kraljevem dvoru.

[Bolgarska pravljica]

Uganka

Živobarvni govorun,
blebetavi krivokljun,
kar ga človek nauči,
brez razuma ponovi.

Kako je rak rešil bramana

Indijska basen

V nekem kraju je stanoval braman z imenom Bramadatta. Nekega dne se je odpravil na pot v drugo, dokaj oddaljeno vas, kamor so ga klicali svečeniški posli. Njegova mati mu je rekla:

»Sin, zakaj greš sam! Poišči si vendar še nekoga, da boš imel družbo na potovanju.«

Sin pa je odgovoril:

»Ne boj se, mati! Ta pot ni nevarna. Zato pojdem danes sam.«

Ko je mati videla, da ga nikakor ne more pregovoriti, je šla k bližnjemu studentu, ujela majhnega raka, ga prinesla domov in rekla sinu:

»Otrok! Če že moreš po vsej sili iti, naj ti bo sopotnik tale rak. Vzem ga lepo s seboj in pojdi!«

Iz spoštovanja do svoje matere je braman prijel raka z obema rokama, ga dal v vrečko, ki jo je naredil iz kafrovih listov, in položil v sredo svoje prtljage, nato pa se hitro odpravil na pot.

Ker je sonce hudo pripekalo, je stopil pod drevo ob poti in brez skrbi zaspal. Potem je iz luknje pod drevesom prilezla črna kača ter šla nadenj. Zdjenci pa je kafri vonj kačo privabil, tako da se bramana ni dotaknila. Raztrgala je popotno culo in poželjivo žrla vrečko iz kafrovih listov. Pogoltnila je tudi raka, le-ta pa ji je obličal v goltancu in jo usmrtil.

Ko se je braman naspal in se oziral naokrog, je zagledal v bližini mrtvo kačo, zraven nje pa raka. Ko je to videl, si je mislil:

»Ah! Moja mati je imela prav, ko je rekla, da mora vzeti človek še koga drugega s seboj na pot, ne pa sam potovati. Ker sem ji verjel in zaupal, mi je zdaj celo neznan rak rešil življenje, zakaj kača bi me bila gootovo usmrtila.«

Nato je šel naprej svojo pot. Zato pravim:

»Tudi neznan sopotnik je prava sreča na potovanju, saj je nekoč majhen rak pred kačo obvaroval popotnika, kateremu je bil tovariš na poti.«

Navihanec

Neki kmet je slišal pripovedovati o znamenem navihancu. Zahotelo se mu je, da bi ga spoznal. Zato je sklenil, da ga obišče. Da bi ne šel praznih rok, je ujel staro kuro in mu jo odnesel. Navihanec se je zahvalil za darilo in povabil kmeta na kosilo.

Kmet se je najedel, se obliznil in veselo odšel. Čez nekaj dni je spet nekdo prišel in potrkal na vrata.

»Kdo je?« vpraša navihanec.

»Jaz sem, jaz. Saj se spominjaš, ko sem ti prinesel kokoš?«

»A tako! Ravno ob pravem času si prišel. Pridi na kosilo!«

Kmet vstopi in se spet dobro naje.

Naslednji dan pride drug kmet.

»Kdo pa si ti?« ga vpraša navihanec.

»Jaz sem sosed tistega, ki ti je včeraj prinesel kokoš.«

»Dobrodošel!« je dejal navihanec. »Daj, bova pojedla, kar je še ostalo od tiste kokoši!«

Tretji dan pride spet drug kmet.

»Kaj bi rad?« ga vpraša navihanec.

»Pogledat sem te prišel,« pravi nepovabljeni gost. »Jaz sem sosed sosedu tistega kmeta, ki ti je prinesel kokoš.«

»A tako! Potem kar vstopi, da še tebe pogostim!«

Navihanec prinese nesramnemu kmetu skledo tople vode in reče: »Jej, prijatelj!«

Kmet začne srebati.

»Kakšna se ti zdi juha?« ga vpraša navihanec.

»Vodena je.«

»E, boš že oprostil, dragi gost. Skuhal sem jo iz ostankov juhe, s katero sem pogostil tvojega sosedu. Njegovo juho pa sem skuhal iz ostankov juhe, s katero sem nahranil kmeta, ki mi je prinesel kuro.«

Kmet je spoznal, da ga je navihanec potegn timer, in je osramočen odšel.

[Bolgarska pravljica]

Opomin

Stric je prišel na obisk in Jakec ga je kar naprej nekaj spraševal. Mati je to opazila, zato mu je rekla:

»Jakec, ne dolgočasi strica z vprašanji. Vidiš, da ga že začena jeziti.«

»Ne jezi se name zaradi spraševanja.«

»Zakaj pa?«

»Jezi se zato, ker mi niti na eno vprašanje ne zna odgovoriti...«

Ivo Andrić

66

Travniška kronika

»Miru, samo miru! Miru, miru!« si je mislil ali šepetal in že samo ta beseda ga je zazibavala v polsen.

Toda pred zaprtimi očmi, pod hladno dlanjo se je nadomada prikazal pozabljeni obraz pozabljenega von Mittererja, rumenkast in beden, z globokimi gubami, v katerih leži zelena senca, z ravnimi, zafrknjenimi brki in črnimi, nezdravo sijočimi očmi. S prav takim obrazom mu je lani ob tem času v tej sobi prijazen in dvoumno govoril, da bo drugo pomlad »velik rompopom« (da, da, prav tako po kasarniško se je izrazil). In glej ga, zdaj je prišel točen in neizprosno kot pedanta, neduhovita prikazen povedati, da ni miru in ga ne bo. Von Mittererjeva usta so rekla isto kot lani ob slovesu, grenko in škodoželjno:

»Il y aura beaucoup de tapage.«

Grde besede, slab izgovor, v vsem prihuljen ton.

»...beaucoup de tapage... de tapage... de tapage...«

In s to besedo se ziblje tudi von Mittererjev obraz, ki postaja vse bolj bled in mrljiški. Saj to ni več von Mitte-

rer! Je tista odsekana, blede in krvava glava na sanski-lotskem kopju, ki jo je nekega jutra pred leti zagledal skozi svoje okno v Parizu.

Daville je skočil, naglo potegnil dlan z oči in pregnal dremavico, z njo pa podoba, ki ga je prišla, oslabelega in trudnega strašit. Velika lesena ura je enolično tiktakala v pregreti sobi.

Ta pomlad je obetala Davillu polno neprijetnosti.

Iz raznih okrožnic, po pomnoženih kurirjih in pisanju časnikov je lahko spoznal, da se pripravljajo velike stvari in novi pohodi, da je ves vojni mehanizem cesarstva spet navit. Nikogar pa ni imel, da bi se z njim pomenil, slišal tuje mnenje, pretehtal položaj, preskusil svoje dvome in bojazni in v luči razumnega pogovora spoznal, kaj je v njegovih bojaznih stvarnost, kaj pa sad domišljije in utrujenosti. Kot vsi osameli, oslabele in izrabljeni ljudje, ki trenutno izgubijo vero vase, je Daville hotel v besedah in pogledu drugih s silo najti potrditev in spodbudo za svoje misli in delo, namesto da bi to iskal v sebi. Toda preklestvo je v tem, da je razgovorov in nasvetov vedno dovolj, razen takrat, ko jih najbolj potrebujemo, in da o tistem, kar nas resnično muči, nihče noče govoriti z nami odkrito in iskreno.

Von Paulič je opravljal svojo službo vljuden in hladen, lep in neusmiljen, cesarski avstrijski avtomat brez napake in omahovanja. Pri obiskih sta govorila o Vergilu in o namenih evropskih dvorov; toda Davillu ni uspelo, da bi preveril eno samo svojo slutnjo ali strah. Von Paulič se je oklepal samo splošnih besed o »zavezniških in družinskih zvezah med avstrijskim in francoskim dvorom«, o »modrosti in daljnovidnosti mož, ki danes krmarijo usodo evropskih držav«, in v ničemer se ni hotel določneje izraziti o prihodnosti. Daville si pa ni upal naravnost postav-

ljati vprašanj, da se ne bi izdal, temveč je samo vročično gledal v njegove čudno modre in temne oči, kjer je vedno našel tisto neusmiljeno in odbijajočo zadržanost.

Z Davno ni bilo vredno govoriti. Zanj so obstajale samo otipljive stvari in konkretna vprašanja. Kar ni dozorelo do take oblike, tega zanj sploh ni bilo.

Ostali so le pomenki z Ibrahim pašo in z ljudmi iz Konaka.

Tisto, kar je lahko slišal od vezirja, je bilo več ali manj vedno isto, že leta premlevano, skrepenelo kot vezir sam.

Bili so prvi dnevi v aprilu. Ob tem času je vezir vselej postal nemiren in nataknen, kajti bližala se je doba, ko je bilo treba poslati vojsko v Srbijo in so ga iz Carigrada obkladali z zahtevami, ki so visoko presegle njegove sile.

»V Carigradu ne vedo, kaj delajo,« je Davillu potožil vezir, ki je v tem pogovoru spet hotel najti olajšanja za lastne skrbi. »Ne vedo, kaj delajo, to je vse, kar lahko rečem. Ukazujejo mi, naj odidem hkrati s pašo iz Niša in naj iz obeh plati napademo upornike. Pa ne vedo, nočejo vedeti, s čim razpolagam. Kako morejo moji volji iti v korak z njegovimi konji? Kje naj staknem deset tisoč mož, kako naj jih prehranim in opremim? Saj še treh Bosancev ne moreš postaviti skupaj, da se ne bi sprli, kdo je prvi (zadnji ni nobeden; jasno ko beli dan). Pa četudi se mi vsa stvar posreči, kaj pomaga, ko se ti bosenski junaki nočejo boriti onstran Drine in Save. Njihova hrabrost in prislovično junaštvo preneha tule, na bosenskih mejah.«

Bilo je očitno, da vezir trenutno ne utegne govoriti in misliti o čem drugem. Skoraj razvnel se je, če je mogoče zanj uporabiti to besedo, in odmahoval z roko, kakor bi zaman podil sitno muho.

MALA KOZMETIKA:

Čiščenje mastne polti

Mastna polt in z njo v zvezi neprijetni zajedalci zahtevajo pravilno in stalno čiščenje. To pa ni tako enostavno. Treba se je ravnati po pravilih, da ne bo trpela koža.

■ **TEMELJITO ČIŠČENJE KOŽE:** z mastne kože moramo odstraniti maščobo. Uporabljamo mila sredstva, da ne razdražimo žlez lojnic. Odstranimo tudi poroženele celice, s tem da naneseemo na obraz pšenični ali mandljev zdrob, ki smo ga zmešali z vodo. Potem s konci prstov počasi krožno odstranjemo otrobe, ne smemo pa zategovati kože. Enkrat na teden si je treba umiti obraz s posebnim milom za obraz. Potem speremo obraz s toplo vodo. Za manjše zajedavce uporabljamo tudi maso iz kvasa in kislega mleka.

■ **PARNA KOPEL:** preden odstranimo zajedavce, jih je treba omehčati. To najlaže dosežemo s paro. Postavimo na štedilnik posodo z vodo in kamilicami. Ko zavre, si zavaruemo lase z ruto in se nagnimo nad posodo s kamilicami. Glavo si prekrijmo z brisačo,

tako da bo obraz »ujel« vse hlape. Seveda morajo biti pri tem oči zaprte, paziti moramo tudi, da si jih kasneje ne prehladimo. Čez pet minut bo koža dovolj omehčana.

■ **ZAJEDAVCI NA HRBTU:** potrebuje mo precejen zvrtok kamilic; vanj namočimo oblogo, jo nekoliko ožmimo in nato položimo na zajedavce. Seveda so take obloge uporabne tudi za obraz. Ko je koža dovolj mehka, bomo brez težave iztisnili zajedavce.

■ **CISTOČA:** je nad vse važna pri iztiskanju zajedavcev. Nikoli ne smemo pri tem uporabljati nohtov, ampak samo prste, ki smo jih ovili z vato ali staničevino. Staničevino moramo večkrat zamenjati.

■ **PORE:** se morajo zopet zapreti, ko smo odstranili zajedavce. Obraz drgnemo z vodo za obraz ali z vodo, ki smo ji dodali nekaj kapljic limone. Ne smemo pričakovati, da se bodo pore takoj zaprle. Če so bile pore dalj časa zamašene, je potrebno tudi dalj časa, da se spet zapro in navadijo na izločanje loja.

■ **DEZINFEKCIJA:** mesta, kjer so bili prej zajedavci, namažemo z vato, namočeno v 70% alkoholu ali borovi vodi. To je potrebno, ker se ranice lahko začno gnajiti.

■ **RDEČO ALI RAHLLO VNETO KOŽO** namažimo z zdravilno kremo ali pa obložimo z kamiličnimi obkladki.

■ **SONCE, VETER IN VODA:** izredno dobro delujejo na mastno polt, zato so koristne počitnice ob morju ali jezeru. Seveda pa v tem primeru ne smemo namazati obraz z mastno kremo. Pozimi pomaga obsevanje z višinskimi žarki, začeti pa je treba s kratkotrajnim obsevanjem, vsak dan nekoliko dalj. Začnemo s pol minute in podaljšujemo do treh minut.

■ **PRAVILNA PREHRANA:** kot pri večini motenj na koži ima tudi pri zajedavih pomemben delež prehrana. Jejmo čim manj začimb in skrbimo, da bo v hrani dovolj vitaminov A, E in F. Sadje in zelenjava (korenje, paradižnik, pomaranče, špinača, zelena solata in paprika) morajo biti vedno na našem jedilnem listu, prav tako mleko, skuta in jogurt. Čokoladi, bonbonom, črni kavi in alkoholu pa se raje odpovejmo.

Poletne težave z mlekom

Z mlekom imamo poleti največ preglavic: glivice, ki povzročajo sirjenje, se zelo hitro razmnožujejo, zato moramo z brezpogojno snago njihovo delovanje onemogočiti ali vsaj omiliti.

Posoda, v kateri mleko kuhamo, mora biti popolnoma čista in zmeraj uporabljena samo za mleko. Pred uporabo jo večkrat napolnimo s čisto vodo, po uporabi pa takoj pomijemo s kropom.

Da se mleko ne bo sesirilo, vrzimo med kuhanjem vanj nekoliko zrn sladkorja ali noževo konico jedilne sode. Kuhano mleko hranimo pokrito v mrzli vodi ali v hladilniku, paziti pa moramo, da se ne navzame vonja po mesu, ribah ali podobnem.

Če se mleko prismodi, ga prelijemo v čisto posodo, neprijeten vonj pa bo odpravil košček oglja, ki ga potopimo v mleko.

Drobni nasveti

■ Vsaka juha bo okusnejša, če ji dodate kozarec vina. Goveji juhi je treba dodati kozareček konjaka.

■ Madeže na aluminijasti posodi boste odstranile, če posodo zdrgnete z oljem in kuhinjsko soljo.

■ Medeninaste kljčke in ponikljani deli na raznih inštalacijah dobo postali svetli z malo olja. Zelene madeže boste odstranile, če taka mesta zdrgnete s soljo.

■ Plesirana krila boste najlepše zlikale preko pergament papirja. Na ta način lahko vidite, ali likate gube pravilno ali ne.

■ Zamazana kamnita tla boste najlepše čistile z vodo, kateri ste dodale nekoliko terpentina.

■ Barvne oljne madeže boste najlepše odstranile s terpentinom. Krpico namočite v terpentinu, podrgnite po madežu, nato mesto zbrišite še s čisto krpo.

■ Svež vroč kruh boste lepo rezale, če nož pred rezanjem vtaknete v vrelo vodo.

■ Pecivo iz krhkega testa bo pridobilo na okusu, če jajcem dodate nekaj limonovega soka in vse dobro vmešate v testo.

■ Sito, ki ga uporabljate v gospodinjstvu, mora biti vedno čisto, ker se sicer zamaši. Zato je potrebno sita večkrat prekuhati v sredstvu, ki raztopi maščobo.

Meso na žaru

Prav gotovo je najbolj primerno za poletni čas, saj je — pripravljeno povsem brez maščobe ali z zelo malo — zelo tečno in dokaj prebavljivo. Pripravljamo ga različno.

Seveda je meso na žaru najbolj okusno, če ga pečemo na pravem »roštilju«, saj je prav ogled listo, ki daje pečenju tisti specifičen okus, zaradi katerega ga nekateri tako obožujejo. Namesto roštilja si lahko pomagamo tudi s štedilnikovo ali kuhinjsko ploščo, ki ju pred uporabo namažemo z oljem. Če vam prija mastna hrana, spečete meso na vročem olju in ga servirate s kajmakom.

Sicer pa serviramo vse vrste mesa na žaru z mladjo, na kolečka ali drobno narezano čebulico, ne prezrelim narezanim paradižnikom, na pramene narezano zeleno papriko, s kakim feferonom ali lepo jedro olivo. Tudi sesekljan zeleni peteriljek ni odveč.

CEVAPČICE

Goveje meso z nekaj prekajene slanin zmeljete, posolite, popoprte, dodate natrgane česna in vse to zgnete, najbolje z rokami. Ko je zmes nekaj časa stala na hladnem, izoblikujete iz nje za palec debele svaljke in jih spečete na žaru.

Goveje meso lahko po okusu popestrite s svinino. Tetelino raje opustite, ker ima premalo intenziven okus.

PLJESKAVICE

Goveje meso ali mešanico govedine in svinine zmeljete, dodate soli, popra, zdrobljenega česna in nekaj drobno ali na ozke pramene narezanih feferonov ter precej rdeče paprike. Nato oblikujete hlebčke in jih spečete na žaru. Zelo okusno je servirati pljeskavico s kuhanimi belušji, pripravljenimi v solati z olivnim ali namiznim oljem. Zelo pikanen dodatek k čevapčicam ali pljeskavicam je zelena paprika, ki jo namažemo z oljem in pečemo na žaru, da lepo porumeni.

RAZNJICI

Suho svinjsko meso zrežete na ploščate koščke, jih posolite, popoprte in natrete s česnom. Meso dobro zmešate, nataknete na špilo in pečete. Morda bodo raznjici še okusnejši, če jih boste kombinirali z mladjo govedino, koščkom jetre in koščki prekajene slanin.

Svinjske kotlete in telečje žerke posolimo, popoprmo, natremo s česnom in jih pečemo kot čevapčice. Kranjskih klobas, safalad in hrenovk ne solimo niti ne popramo, temveč jih pečemo take, kot so.

Ne pozabimo na vitamin C:

Poleg zelenjave tudi sadni sokovi

Če pregledamo, koliko vitamina C vsebujejo posamezne vrste sadja, dobimo naslednji pregled važnejših vrst:

Jabolka 5 mg C vitamina na 100 gr., rdeči ribez 23 mg, pomaranče 34 mg, limone 45 mg, črni ribez 66 mg C vitamina na 100 gramov. Če torej te sadeže primerjamo z zeljem, ki je v zelenjavni vrsti glavni nosilec vitamina C, lahko ugotovimo, da vsebuje ta samo 18 mg C vitamina v 100 gr in daleč zaostaja za zgoraj navedenimi sadeži. Tako moramo med domačimi proizvodi posebno omeniti sok črnega ribeza, ki ga je pastereziranega možno ohraniti vse leto.

Zaradi pomanjkanja vitaminov v prehrani, posebno v zimskih mesecih, ko zelenjave praktično ni in sadje že izgublja na vitaminih, predstavljajo dobro pripravljene sadni sokovi zdravilo v pravem pomenu besede. Zato narašča proizvodnja in potrošnja sokov ni le naključje, temveč odsev nujne potrebe za dopolnjevanje pravilne prehrane.

Če se omejimo na vitaminsko najbogatejši sok, to je sok črnega ribeza, potem moramo omeniti, da vsebuje ravno ta poleg raznih mineralnih snovi največ kalcija, ki je posebno potreben za razvoj doraščajočih otrok in bodočih ter mladih mater. Ker pa vsebuje tudi lahko prebavljivi sladkor, je koristen bolnikom in rekonvalescentom.

Po dognanjih zdravniške vede pripisujejo tudi pektinu, ki ga vsebuje ta sok, zdravilen učinek. Omenjeni sok pa je še posebno priporočljiv revmatikom in ljudem z naduho.

Kljub zdravju koristnim komponentam, ki jih vsebujejo sadni sokovi, pa moramo žal ugotoviti, da ti niso postali sestavni del prehrane delovnih ljudi, niti del obroka v otroških domovih in bolnišnicah, kjer bi to najprej pričakovali. Istočasno pa je potrebno poudariti, da se tudi v gostinstvu ne zavedajo pomena sadnih sokov. Zato žal v mnogih obratih sadnih sokov niti ni možno dobiti, v drugih pa pribijajo na osnovno ceno tudi do 100% zaslužka ter s tem zavirajo potrošnjo, ki je postala danes že življenjska potreba.

„Sploh pa ta Srbija ne zasluži, da se toliko govori o njej. Ah, ko bi živel sultan Selim, vse drugače bi bilo!“

Kadar je pa na vrsti nesrečni sultan Selim III., je za tisti dan končan vsak drug pogovor.

V teh dneh je Daville žrtvoval Tahir begu, teftedarju, poseben obisk, samo da bi lahko slišal, kaj misli.

Tahir beg je preživel zimo več v postelji kot na nogah, sedaj je pa nenadoma oživel, postal zgovoren in gibčen, nekako nenaravno živahen. Obraz je imel že rahlo zagorel od aprilskega sonca, oči so mu sijale ko v lahni vinjenosti.

Teftedar je govoril hlasno in vročično o Travniku, o zimah, ki sta jih preživela tu (on četrti, Daville že peti), o čustvih prijateljstva in sočutja, ki jih je to dolgo skupno bivanje v tem mestu vzbudilo pri vezirju in vseh za Davilla in njegovo družino. Omenil je pomlad in polno drugih stvari, ki samo na videz niso spadale skupaj, v resnici pa so bile v najožji zvezi z duševno ubranostjo Tahir bega. Potiho in vedro, toda vzbunjeno, kakor bi pripovedoval nekaj, kar se mu sedajle, v tem trenutku odkriva in s čimer hoče prepričati sebe in konzula, je teftedar govoril kakor iz knjige:

„Pomlad poravna in popravi vse. Dokler zemlja cvete znova in znova in dokler so ljudje, ki to čudo opazujejo in uživajo, je vse dobro.“

In teftedar je z zagorelo roko, na kateri so bili nohti čudno rebrasti in posineli, pokazal z rahlim gibom, kako se vse poravnava.

„Ljudi pa bo vedno dovolj; saj nepretrgoma odhajajo tisti, ki ne morejo in ne znajo več gledati sonca in cvetja, prihajajo pa drugi. Kakor pravi pesnik: V otrocih se napaja in čisti reka človeštva.“

Daville je pritrdil in se nasmehnil še sam, videč tefte-

darjev vedri obraz, pri sebi pa je mislil: tudi ta govori tisto, kar mu je bogve iz kakšnih vzrokov v tem trenutku potrebno. In takoj se je od pomladi in detinstva obrnil pogovor na cesarstva in vojne. Tahir beg se je oprijel vsakega predmeta in govoril o njem s taistim mirnim, vedrim navdušenjem, kakor bi bral kaj novega in ljubega.

„Res, tudi mi slišimo, da so nove vojne pred vrati. Kdo se bo s kom spopadel, bomo šele videli, toda kaže, da je letos vojna neizogibna.“

„Ste res prepričani?“ je bridko in hlastno vprašal Daville.

„Prepričan v toliko, ker o tem pišejo vaši časniki,“ je nasmehljivo odgovoril teftedar, „in nimam vzroka, da jim ne bi verjel.“

Tahir beg je rahlo povetil glavo in gledal konzula s sijočim, malce lokavim pogledom; tak pogled imajo kune in podlasice, gibčne zverinice, ki morijo in pijejo kri, toda ne jedo mesa umorjenih živali.

„Prepričan v toliko,“ je nadaljeval teftedar, „ker traja, kolikor vem, med krščanskimi državami že stoletja nepretrgana vojna.“

„Tudi nekrščanske vzhodne države se vojskujejo,“ je pripomnil Daville.

„Vojskujejo, da! Toda razlika je v tem, da se islamske države vojskujejo brez hinavščine in protislovij. One imajo vojno že od nekdaj za pomemben delež svojega poslanstva na svetu. Islam je prišel v Evropo kot vojskujoča se sila in se do danes obdržal v njej ali s svojimi vojskami ali pa zaradi medsebojnih vojn krščanskih držav. Kolikor vem, krščanske države obsojajo vojno tako, da vedno ena na drugo valijo krivdo za vsako vojno, in čeprav jo obsojajo, se vendar ne nehajo vojskovati.“

„Nedvomno je zrno resnice v vaši razlagi,“ je konzul hrabil teftedarja s skrito mislijo, da ga spelje na pogovor v rusko-francoskem sporu in izve njegovo mnenje. „Ali pa mislite, da si bo ruski car hotel nakopati na glavo srd največjega krščanskega vladarja in najmočnejšo vojsko v krščanskem svetu?“

Teftedarjeve oči so še bolj pretkano poblisnile.

„Še malo ne poznam cesarjevih naklepov, dragi goskud, toda naj mi bo dovoljeno, da vas opozorim na dejstvo, ki sem ga že opazil, namreč, da je v krščanski Evropi vojna nenehna, samo premika se iz kraja v kraj, kakor človek prestavlja žerjavico na dlani, da bi ga manj pekla. V tem času je nekje na evropskih mejah Rusije.“

Daville je sprevidel, da tukaj prav tako ne bo ničesar zvedel o tistem, kar ga zanima in muči; tako teftedar kot vezir govorita samo o stvareh, ki so jima trenutna notranja potreba. Vendar je hotel poskusiti še enkrat, kar grobo in naravnost.

„Znano je, da je sedaj poglavitni cilj ruske politike osvoboditev istovernikov torej tudi teh dežel, izpod osmanske oblasti. Zato je, kot mnogi mislijo, verjetno, da so njeni pravi vojni načrti naperjeni proti Turčiji in ne proti zahodnoevropskim deželam.“

Teftedar se ni pustil speljati na led.

„Kaj hočete! Ne zgori se zmeraj tisto, kar se zdi verjetnejše. Pa čeprav je res tako, kot mnogi mislijo, ni težko uganiti razvoja dogodkov; saj ni nobena skrivnost, da so vse te dežele pridobljene z vojno, da se z vojno brani in v vojskovanju izgublja, če že morajo biti izgubljene. To pa še malo ne spremeni dejstva, ki sem ga omenil.“

(Se nadaljuje)

CLAUD MAC KAY:

Na železniški progi

Velikanska črna zver, hrupna in zasopljena, je vlekla skozi pusto ravnico osrednje Pensilvanije s pomočjo žvenketajočih verig, vzvodov in koles dolgo vrsto kostonjevo obarvanih zabojev, polnih ljudi in reči, ter puščala za seboj na sinjem nebu bel oblak svoje sape.

V majhnem štirikotnem prostoru, polnem vrele pare, ki se je iz grobnice podobne kuhinje prelivala v bife jedilnega vagona, je vladala strahotna naglica. Močan kuhinjski šef, debelusen in nizke rasti, je bil strahoten kakor nosorog. Krmaril je zmagoslavno svoj velikanski trebuh, ozaljšal z velikim predpasnikom, mimo drugega, tretjega in četrtega kuharja do malih stranskih vrat, da bi nadzoroval natakarkarje, ki so se motovili po bifeju. V njegovem mastnem svetlikajočem se obrazu so okrutno pomežikovale bele oči. Vsi natakarkarji v bifeju so hlasno pripravljali naročene jedi, pribor in krožnike.

»Hej ti, mular!« je zavpil šef kuhinje na četrtega natakarkarja. »Kdo ti je dovolil vzeti z okence ovjete kotlete?«

»Mislil sem, da gre za kotlete, ki sem jih naročil.«

»Mislil, kar hočeš doma, v vaši prekleti luknji. Tukaj ne smeš ničesar misliti.«

»So kotleti pripravljani?« je vprašal drugi natakarkar.

»Nikar me ne priganjaj, črnc! Kaj si se vznemiril? Tukaj je treba delati mirno in s premislekom. To je služba v vozu za belce, saj nisi na kakšnem črnem pikniku.«

Drugi kuhar mu je podal krožnik s kotleti. Šef kuhinje je potegnil krožnik skozi okence in si oblizal prste.

»To ste vi. rumenec. Tako, vrnite se. Odnesite krožnik. Pokažite jim, da znate streči.«

Starejši kuhar je švigal sem ter tja, si s kazalcem brisal znoj z obrvi in vpil vsevpred. Zatem je obrnil svoj trebuh in stopil k peči.

K okencu je poslal tretjega kuharja, naj pazi na red pri izdajanju naročenih jedi.

Jack — bil je tretji kuhar — je stopil k okencu in pričel izdajati naročene jedi.

Se nikoli ni služboval na železniški progi, vendar se je takoj prve dni imenitno znašel v novi službi. Na železnico je odšel, da bi se znebil Harlema. Ko se je razšel z Roso, je Jack občutil, da se mora znebiti harlemskega ozračja. »Če ne odidem iz Harlema, me bo zgnedel,« je premišljeval. Ni hotel več med nosače v veliko pristanišče, pa tudi kot mornar ni hotel na dolgo potovanje. Sklenil je delati na vlaku, v jedilnem vagonu. Noč ali dve v Harlemu, ostalo pa na vlaku.

Najtežje ure so minile. Vse se je umirilo. Hodniki jedilnega vagona niso bili več polni lačnih, nestrpnih gostov. »Mula« je čistil in pral police v shrambi. Ostali natakarkarji so pospravljali srebrno posodo, kozarce, umazane prtiče in prte. Tudi v kuhinji so prenehali delati in štirje kuharji so zlezli iz svoje grobnice, da bi se nadihali čistega zraka v jedilnici. Sedeli so ločeno od natakarkarjev, ki so stregli v jedilnici. Kuharji in natakarkarji — to so bili

uslužbenci različnih kategorij: vselej so posedali zase in so bili skupaj le, kadar so kartali. Za veliko mizo so sedeli štirje natakarkarji in igrali poker.

Jack bi se jim rad pridružil, vendar ni imel denarja.

Peti natakarkar je sedel za majhno mizo in bral. Bil je mlad moški srednje rasti, nežnih las, temnopolt, pravičnih potez obraza z majhno brazgotino nad usti. Jack je stopil k njemu in ga poprosil, naj mu posodi dva dolarja. Dobil je in odšel, da bi pričel igrati.

Imel je srečo in priigral pet dolarjev. Vrnil je temnopoltemu mladeniču svoj dolg in dejal:

»Zelo dobro delate, vselej vas opazujem skozi naše okence, spretno in naglo delate.«

Mladenič se je nasmehnil in ljubeznivo pogledal Jacka.

»Kaj berete?« je vprašal Jack in se nagnil preko mize. »Po mojem mnenju bo grščina.« Počasi je prebral naslov knjige: »S-a-p-p-ho. Sapfo.« »Kaj je to?« je vprašal Jack in listal po knjigi, ki je ležala na mizi.

»To je roman nekega francoskega pisatelja, Alphonsa Daudeta. Govori o življenju ženske, lepe kakor cvet, toda z dušo mačke, ki se nenehno klata. Njeni ljubimci so jo krstili »Sapfo«. Ta stvar mi je všeč, vendar ne soglašam z avtorjem, da je knjigo imenoval »Sapfo«. To me jezi.«

»Zakaj?« je vprašal Jack.

»Zato, ker je »Sapfo« ime prekrasne ženske, grške pesnice, ki je nekoč res živela.«

»Toda to pomeni, da je v knjigi le nekaj grškega,« je dejal Jack, »zadel sem.«

Mladenič se je nasmehnil: »Če tako vzamemo, da.«

In pričel je Jacku pripovedovati o Sapfinem življenju; o njenih stikih, o njeni ljubezni do prelepega favna, o tem, kako je zaradi te ljubezni skočila z Levkadijske pečine v morje.

»V sodobnih jezikih sta po njej ostali le dve besedi,« je dejal mladenič.

»Kateri?« je vprašal Jack.

»Sapfičen in lezbičen... lepi besedi.«

»In kaj pomeni »lezbičen?«

»...«

»Takšne ženske veljajo v Harlemu za najostudnejše. Vse skupaj so ogabne.«

»Oh, vse ne,« je dejal mladenič. »Harlem presurovo obsoja, pa vsega ne razume.«

Jack je kakor otrok, ki ne zna brati, listal po straneh francoske knjige in jih radovedno ogledoval.

»Znate francosko?« je mladenič vprašal Jacka.

in precediti skozi krpo, ko bi postal tekoč. Komaj sva se pripravila, da bi to storila, je vstopil Mihael, najin naslednik. Z gumijastimi podplatki je neslišno stekel po kuhinji. Kasneje sva na preprogi v dnevnici sobi, tekaču, v predsobi in na svetli prevleki novega stola našla rjave odtise tovarne čevljeve.

Te sledove je bilo lahko razložiti, toda nihče ni vedel, kako je med prišel do moje svilenke kravate v omari, na klavirski stolček, portret starega očeta, na televizijski sprejemnik, v predal šivalnega stroja in na strop v veži.

Če pomislimo, kako naglo izgine funt medu pri običajni uporabi med zajtrkom, se človeku zdi kar čudno, kam se lahko razširi, če ga pravilno in enakomerno razdelimo. Naš med je vsekakor zasedel celo stanovanje. Z zrcala v kopalnici so curljale rjave solze; ko je Lilly prižgala plinski štedilnik, je cvrčalo in se kadilo, gumb zvonca na hišnih vratih se je lepil in treh tipk na svojem pisalnem stroju sploh nisem mogel premakniti.

Šele pozno zvečer sva rešila, kar je bilo sploh mogoče rešiti. Skrbno postrgani med sva precedita skozi krpo in ga prelila v kozarec in ostalo je še za polovico tretjega. Uganko sva razvozljala šele, ko je Mihael priznal, da bi ušegnil del vsebine izvirati tudi iz lončka, kjer je hranil svoje lepilo. Tudi Lilly je nerazločno mrmrala o posodi s tekočim milom, ki se je prevrnila v poprejšnji zmešnjavi. Tako mi sploh ni bilo treba govoriti o rjavi kremi za čevlje, ki je stala prav v bližini medu. Tako so vsi trije kozarci odjadrali v hladilnik. Tam stojijo še zdaj.

»Parlez-vous? Mademoiselle, un baiser s'il vous plait. To sem se naučil na plesih v Franciji.«

»Tako bili ste tam?«

»Oh, oui, camarade,« je vzkliknil Jack. »Odšel sem tja, da bi se boril s Švabi, pa nisem nobenega našel in se vrnil domov. In kako ste se vi naučili francoščine. Priznam, da ne znam niti brati v francoščini. Takole, le nekaj fraz. Eh bien! Mais vous compris beaucoup.«

»C'est ma langue maternelle.«

»Hm!« — Jack se je nakremžil in se počel po tilniku. »Compredne pas, prijatelj, recite mi to v našem jeziku.«

»Francoščina je moj materin jezik. Jaz...«

»Eh, nikar se ne norčujte iz mene,« ga je prekinil Jack. »Mar niste črnc kakor jaz?«

»Kajpada sem črnc,« je dejal natakarkar, »toda rojen sem na Haitiju, tam pa vsi govorijo francosko.«

»Haiti? Kje je to? To...«

»To je otok v Karibskem morju, v bližini Panamskega prekopa.«

Jack je sedel kakor poslušen učenec in poslušal mladeniča. Izvedel je, da je duh velike francoske revolucije zavel tudi do tega združenega otoka in povzročil upor sužnjev in da je črni Haiti dosegel svojo neodvisnost dramatičneje kakor Združene države Amerike. Prvič je slišal za ime Toussainta Louvertura, črnega sužnja in voditelja haitijskih sužnjev. Slišal je, kako se je ta voditelj boril in premagal lastnike sužnjev, kako je na Haitiju proglasil modrejše in pravičnejše zakone, kakor je bil Napoleonov Kodeks; kako je branil svobodo Haitija pred Španci in Angleži ter razbil kazensko ekspedicijo, ki jo je poslal Napoleon, kako so ga tragično in na podoben način ujeli, prepeljali v Francijo in ga po Napoleonovem ukazu zaprli v hladno, podzemljsko temnico, kjer je počasi umiral s strtim srcem.

»In to je storil črnc? Črn človek! Oh, kako rad bi se boril pod poveljstvom takšnega junaka!« je preprosto dejal Jack.

In obsul je svojega učitelja z vprašanji. Slišal je za Dessalinesa, ki je nadaljeval z vojno, katero je začel Toussaint, in branil neodvisnost Haitija. Jacku se je zdelo neverjetno, da je takšen majhen otok sužnjev, ki so se borili za svojo svobodo, vzdržal v borbi proti tem velikim evropskim državam. Mladenič mu je pripovedoval, da je Evropa takrat preživljala prehodno obdobje in da je bil takrat veliki čas poln visokih idej, ki so imele velik vpliv, tako da so dvignile celo neuko črnsko ljudstvo.

Jack je bil po duhu Američan in tako je z nadutimi jenkiji delil nekakšen prezir do ubogih tujcev. Kot ameriški črnc se je do črncev iz tujih dežel vedel nekako prezirljivo in nezaupljivo. Afrika je bila zanj daljni pragozd, afriški črnci, ki so živeli v pragozdu, pa — ljudožerci. Toda zdaj se je počutil podobno kakor otrok, ki je prvič zagledal barvast zemljevid: pred Jackom se je nenadoma odprl nedojemljiv, neznan svet.

Mladenič mu je dejal, da Afrika ni »pragozd«, kakor je mislil in da sužnji niso bili le črnci. Zidje so bili egipčanski sužnji, Grki pa so zaslužnjevali premagane narode; Galci in Sasi so bili sužnji Rimljanov. Pripovedoval je Jacku o starih, izginulih civilizacijah zahodne Afrike in o sledovih teh civilizacij, ki so se ohranile vse do danes, o črnih kraljih, ki so se borili za neodvisnost: o Premprehu, kralju Akšantijcev, Tofu iz Dahomeja, Hbehanzinu iz Benina, Ketavaju, kralju Zulujev, Meneliku, abesinskem cesarju...

Ali je Jack kdajkoli slišal o majhni republiki Liberiji, ki so jo ustanovili ameriški črnci? Ali pa o Abesiniji, globoko sredi Afrike, ki jo je podjarmila lačna rimska volkulja? Edino ljudstvo, ki je bilo svobodno in neodvisno od davnih dni vse do danes! Abesinija, najbolj pogumna, ki nikdar ni vedela za tuj jarem, država, starejša od Grčije, skrivnostnejša od Perzije!

Jack je očaran vzhičen poslušal, ne da bi črnil.

Vse stare dežele počasi odkrivajo skrite skrivnosti svojih civilizacij,« je dejal mladenič. »Mene pa posebej zanima, kaj nam bo odkrila Abesinija. Od vsega, kar sem vam pripovedoval, me takoj za mojim rodnim otokom Haitijem najbolj mamijo zgodbe in legende iz Abesinije... Etiopije in hotel bi pisati o njih.«

»Ali je to Etiopija, o kateri smo brali v bibliji?« je vprašal Jack.

»Prav ta. Latinski narodi jo imenujejo Etiopija.«

»Ali ste profesor?«

»Ne, študent sem.«

»Kako? Kje ste se naučili angleščine?«

»Angleščine sem se naučil doma, v Port-

au-Princeu. Zatem sem bil na univerzi Howard — saj poznate to črnsko univerzo v Washingtonu? Toda študija nisem končal.«

»Cemu delate v tem vlaku? To ni mesto za študenta.«

»Sem me je poslal stric Sam.«

»Kakšen stric Sam?« je vzkliknil Jack.

»Nikar se ne norčujte.«

»Pačakajte, vse vam bom pojasnil,« je dejal mladenič.

»Morda ne veste, da je stric Sam med vojno pograbil s svojimi krempļji Haiti. Moj oče je imel visok položaj. Stricu Samu ni hotel dovoliti, da bi gospodaril na Haitiju, in o svojih namerah je odkrito in jasno govoril. Ukazali so mu, naj molči in ker ni hotel ubogati, so ga zaprli. Tudi moj brat ni hotel molčati in ameriški mornarji so ga ubili na ulici. Zmanjkalo mi je sredstev, da bi nadaljeval študij, in tako sem oprijel prvega posla. Voila.«

»In zakaj se ne učite več?«

»Nikdar ne preneham z učenjem. Brž ko imam minuto prostega časa, se učim. Vsak prosti dan v New Yorku prebijem v knjižnici. Tam čitam in pišem.«

Jack je dvomeče odkimal z glavo.

»Zame je delo tukaj na vlaku dobro, toda za človeka, kakršen ste vi... In zdaj strežite belcem? Saj gre, če človek dela kot nosač ali v kuhinji kakor jaz, toda biti nenehno med temi ljudmi, se klanjati, skrbeti, da bi jim ustregel...«

»Saj ni vse tako umazano,« je dejal mladenič. »Ljudje so večinoma pazljivi in darežljivi. Danes sem dobil napitnino od nekega uglednega senatorja z Juga. Bil je gentleman in mi podaril pol dolarja... Kadar pa postanem otožen, pa prebiram Franka Cranea.«

Jack ni razumel, vendar je z vso silo tresnil s pestjo po mizi in zaklel... Šef ga je poklical v kuhinjo.

»Nikar se ne družijo s tem »profesorjem« in ne poslušaj njegovih bedastih zgodb. Raje sedi v kuhinji.«

Velika črna zverina je zapiskala in težko sopihaje počasi zapeljala pod streho pittburške postaje.

Izreki Marka Avrelija

● Ljudje, ki drug drugega zaničujejo, so prav tisti, ki bi radi drug drugemu ugajali, ljudje, ki se hočejo drug pred drugim odlikovati, se drug drugemu klanjajo.

● Ali sem storil kaj za skupno korist? Če sem, imam pri tem dobiček. To misel imej vedno pred očmi in ne nehaj se nikoli po njej ravnati.

● Bodi ti zmeraj jasno, da je tvoj košček zemlje prav tako dober, kot drugi kraji na svetu, da imaš le-tu vse tisto, kar na vrhovih gora ali ob morju ali kjerkoli.

● Ne, da razpravljaš, kakšen boš dober mož, da si, to je glavno!

● Večkrat ravna krivično ne le kdor kaj stori, ampak tudi kdor kaj opusti!

● Ljudje so drug za drugega na svetu, torej jih pouči, ali pa prenašaj!

● Če si storil dobro delo in ga je drugi užil, čemu iščeš kot bedak še tretjo stvar, namreč sloves dobrotnika, ali povračilo!

● Vase glej! V sebi imaš vir dobrega, ta ti bo neprestano žuborel, če boš neprestano kopal!

Za kratek čas

SREČNI ZAKON

— Ali je vajin zakon srečen?

— Seveda je. Že trikrat sva odložila ločitev!

MED PRIJATELJICAMI

— Ali se ti ne zdi, da je tvoj bodoči mož le preveč skop?

— Niti ne! Povsod, kjer mu dajo kaj na posojilo, mi takoj nekaj kupi!

NIČ ZATO

Prijatelj se opravičuje filmskemu igralcu, da ne bo mogel priti na svatbo.

— Nič ne de, boš pa prišel prihodnjič!

LE ZAKAJ?

— Le zakaj sem se oženil s to žensko? Zdaj se prijemljem za glavo!

— Zakaj? Ali čutiš na njej rožičke?

HEINRICH KURTH

Tragedija s kozarcem medu

»Med je najboljšo zdravilo,« je dejala prodajalka. »Po krvi pride takoj v srce.« Tako daleč pri nas sicer ni prišel. Še preden je utegnil priti do želočda, se je prilepil na pod. Tako je nastal svetlo rjav madež, ki je silil na vse konce. Lepo se je lesketal. Sredi medu so se pobilskavali stekleni drobci. Kozarec je sredi kuhinje spustila na tla Lilly, moja najdražja soproga.

Privabil me je prestrašen krik. Komaj sem vstopil, se mi je levi čevljev prilepil na pod. S težavo sem ga osvobodil, pa se prestrašen umaknil za nekaj korakov. Moje sledove je bilo videti, ne da bi se človek posebno trudil. Lilly je molče opazovala sveže ološčeni parket in me obtožujoče pogledala.

To me je razjezilo. Kdo je bil sploh pravi krivec? Jaz že ne! Tako sem glasno pokazal svojo nejevoljo. Slednjič je šlo za dober med, ki je veljal moj težko prisluženi denar in na tleh sploh ni imel kaj iskati, in sploh...

Onemel sem šele, ko sem spoznal, da je žena sprva pogledala steklene drobce in se potem zazrla vame. Spomnil sem se, da pri nekaterih plemenih sredi Tihega oceana primešajo nevšečnim soljudem takšne drobce v hrano. Smrt nikdar ne izostane. To me je pripeljalo do sprave z Lilly.

Med pa se je lepil. Ne le na tla. Žoga najinega sina, ki je doslej mirno ležala v kotu, se je nenadoma spomnila da je okrogla, in tako se je odkotalila po kuhinji. Prebredla je medeni madež, se zaletela v mizno nogo, potem v hladilnik in slednjič obstala pod plinskim štedilnikom. Tako se je med razmeroma enakomerno razdelil po kuhinji.

Zatem je Lilly odločno izjavila, da bi bilo med treba z žlico postrgati s tal, ga segreti

700 milijonov nepismenih

Današnji svet se ne ponaša le s svojim tehničnim napredkom, marveč tudi s svojo civilizacijo in kulturo. Toda čeprav gre razvoj na vseh treh področjih s hitrimi koraki naprej, ima tudi svet 20. stoletja svoje senčne strani. Še več: čim večji in hitrejši je ta razvoj, tem večje in globlje so tudi razlike, ki se pojavljajo med prebivalstvom tega sveta.

● Na eni strani tehnični napredek — na drugi strani splošna zaostalost in pomanjkanje celo najnujnejših sredstev za prehrano, tako da polovica človeštva gladije.

● Na eni strani razvoj civilizacije — na drugi strani srednjeveške razmere z rasno diskriminacijo in metodami kolonialističnega izkoriščanja ter zatiranja ljudi.

● Na eni strani procvit kulture — na drugi strani neizobraženost in duhovna tema, ki se izraža v žalostnem dejstvu, da je danes na svetu še okoli 700 milijonov nepismenih.

Takih protislovij, ki so naravnost značilna za današnji svet, bi lahko naštevali še dolgo vrsto. Vendar se hočemo tokrat omejiti na podatke, ki jih je o stanju nepismenosti objavila posebna organizacija Združenih narodov UNESCO. Kakor že rečeno, je na svetu okoli 700 milijonov ljudi, ki ne znajo brati in pisati; to pomeni, da prideta na vsake 5 ljudi 2 analfabeta. Ob teh žalostnih ugotovitvah je UNESCO napravila načrte, po katerih naj bi se v »desetletju razvoja« naučilo branja in pisanja vsaj 330 milijonov ljudi širom sveta v starosti od 15 do 50 let.

V okviru svojega svetovnega programa za odpravljanje nepismenosti je UNESCO zbrala zanimive podatke. Na vprašalne pole, ki jih je razposlala po vsem svetu, je odgovorilo 67 dežel, med katerimi pa jih je bilo samo enajst — med temi tudi Sovjetska zveza in Romunija, ki so sporočile, da nepismenost pri njih ni problem in da tako rekoč nimajo branja in pisanja nevesčih državljanov. V drugih deželah se giblje nepismenost med tremi in štirimi, ponekod pa dosega 85 in celo 95 odstotkov prebivalstva.

Kako se posamezne države bojujejo proti nepismenosti?

V mnogih deželah določa zakon, da se mora vsakdo naučiti branja in pisanja; drugod odpravljajo nepismenost v vojašnicah; belgijski zakon nalaga to dolžnost tudi kaznjencem; ponekod izvajajo posebne učne načrte za določene skupine prebivalstva, na primer za priseljence, ribiče s samotnih otokov in za družine, ki žive daleč od večjih naselij in rednih prometnih zvez. Po zakonu so se dolžni naučiti branja in pisanja državljanji Ekvadorja, Indonezije in Turčije, z zakoni so utemeljili ukrepe za osnovno izobrazbo, h kateri predvsem sodi pismenost, med drugim v Združeni arabski republiki, Mehiki, Vietnamu in na Haitiju, pa tudi kakih deset drugih de-

žel je s predpisi zajelo dolžnosti državljanov glede branja in pisanja.

V večini držav se nanašajo na to, da se bodo odrasli državljanji iz lastnega nagiba naučili pisati in brati, ponekod razpisujejo v ta namen nagrade od štipendij do gospodinjstvih in kmetijskih strojev. Temelj odpravljanja nepismenosti je tudi med odraslim prebivalstvom še vedno abecednik, nekaj dežel pa je v odgovoru na anketna vprašanja omenilo tudi radio kot učilni pripomoček.

Več jezikov — več težav

V večjezičnih deželah, in takih je polovica, se pojavljajo še posebne težave. Tam poučujejo po možnosti v materinščini, toda marsikje, na primer v Gani, Indoneziji in Sudanu, je toliko govoric in narečij, da to ni izvedljivo. Spet drugače je v Indiji, ki ima številčno zelo močne jezikovne skupine in se več jezikov poteguje za položaj državnega jezika. Nigerija ima za državni jezik angleščino, vendar prirejajo v glavnem mestu Lagosu tudi tečaje iz jezika joruba in hausa, v vzhodnem delu veljata ibo in efik, na severnih področjih se poteguje za prvenstvo 23, na zahodu pa 10 jezikov torej izhod — vsaj za zdaj angleščina.

Marsikdo bi dejal, da je težav konec, če se analfabeti naučijo pisati in brati. Izkušnje pa kažejo, da je treba upoštevati tudi pozabljenost, torej misliti na nenehno utrjevanje pridobljenega znanja, zlasti pri odraslih. V mnogih deželah izdajajo v ta namen posebne knjižice (po možnosti z risbami) za »nove bralce«, drugod pa si pomagajo z lepaki in z nadaljevalnimi tečaji.

Torej vidimo, da bo tudi na tem področju potrebnih še mnogo naporov, preden se bo prebivalstvo sveta upravičeno lahko ponašalo s svojim visokim razvojem!

Grad ob Ženevskem jezeru

Iščemo s 1. oktobrom, mogoče po dogovoru, za prvovrstno gospodinjstvo

strežniški zakonski par
(25—40 let)

V pošte prideta tudi

1 mlad kuhar in
1 komorni strežnik

Urejen delovni čas. Višinske plače. Najlepše stanovanje. (Avto za osebe na razpolago). Priložnost izpopolniti se v znanju jezikov. — Ponudbe, ev. s sliko ali podlagami, naprošene na: Frau A. Reiman, Strehlgasse 18, Zürich 1 (Schweiz).

Iščemo

SERVIRKO

(če mogoče z nekoliko znanjem angleščine). Zelo dober zaslužek. Družinsko ravnanje. Vstop takoj ali po dogovoru. Dopis naprošeni na: Familie E. von Rotz, Hotel Krone, Kerns (Grbdj). Schweiz

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec - Klagenfurt, Gosometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lavra Potočnik. — Tiska založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec - Klagenfurt 2, Postfach 124.

Ta teden vam priporočamo:

Priljubljeni slovenski pisatelji

France Bevk

- ČLOVEK PROTI ČLOVEKU, roman, 408 str., pl. 29 šil.
- KRESNA NOČ — VIHAR, dve noveli, 316 str., pl. 29 šil.
- LJUDJE POD OSOJNOM — KRIVDA, dve noveli, 320 str., pl. 29 šil.
- PASTIRCI — JAGODA, mladinske povesti, 160 str., ilustr., ppl. 5 šil.
- SAMOTE, tri povesti, 128 str., br. 6 šil.

Ivan Cankar

- VOLJA IN MOČ, tri povesti, 128 str., pl. 10 šil.
- HIŠA MARIJE POMOČNICE, povest, 108 str., ppl. 23 šil.

Fran S. Finžgar

- MAKALONCA, pravljice, 96 str. ilustr., br. 3 šil.
- NIJVA, izbor črtic in novel, 460 str., pl. 34 šil.
- POD SVOBODNIM SONCEM, zgodovinski roman, 464 str., pl. 72 šil.
- LETA MOJEGA POPOTOVANJA, pisateljev življenjepis, 440 str., in slik. pril., pl. 72 šil.

Anton Ingolič

- UGASLA DOLINA, povest, 192 str., br. 8 šil.
- NA PRELOMU, novele in črtice, 264 str., pl. 15 šil.
- KJE STE, LAMUTOVI, roman, 476 str., pl. 75 šil.
- NEBO NAD DOMAČIJO, roman, 352 str., pl. 70 šil.
- VINSKI VRH, roman v dveh knjigah, 516 str., ppl. 32 šil.

Miško Kranjec

- POVEST O DOBRIH LJUDEH, zbirka povesti, 316 str., br. 21 šil.
- PESEM GORA, roman iz partizanskih let, 420 str., ppl. 24 šil.
- NEKAJ BI VAM RAD POVEDAL, satire in razmišljanja, 288 str., pl. 26 šil.

Fran Ks. Meško

- V KOROŠKIH GORAH, novele, 160 str., pl. 8 šil.
- V KRESNI NOČI, pravljice, 80 str., br. 3 šil.
- NOVELE, (s posvetilom pisatelja), 144 str., ppl. 12 šil.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.
Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nala — 10.00 Za gospodinjstvo — 13.00 Pestro mešano — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 16.55 Kulturne vesti — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 20. 7.: 8.05 Naš hišni vrt — 8.15 Kamorna glasba — 14.15 Pozdrav nala — 15.30 „Mali brat“, roman — 15.50 Za filateliste — 16.00 Iz knjige goslov — 16.30 Širni pisani svet — 17.00 Veseli konec tedna z glasbo — 18.25 Ljudske pesmi — 19.20 Mešano za vas — 20.15 Slavnostne igre iz Bregenzke opere.

Nedelja, 21. 7.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Popevke od včeraj, do danes še ne pozabljene — 11.00 Dunajski zajtrk v zelenem — 13.00 Operni koncert — 13.45 Ljudske pesmi — 14.30 Pozdrav nala — 17.05 Plesna glasba ob pelih — 18.00 Veselo petje, veselo igranje — 19.45 Godba na pihala — 20.10 Človek, ne jezi se — 21.18 Na lepi modri Donavi.

Ponedeljek, 22. 7.: 8.15 Glasba Franca Liszta — 13.30 Majhne melodije avstrijskih komponistov — 15.00 Posebej za vas — 15.45 Koroški knjižni kotiček — 16.00 Glasba zale — 17.00 Popoldanski koncert — 18.25 Za vas? Za vse! — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Iz tujih dežel — 20.30 Lovska ura — 21.15 Operetni koncert.

Torek, 23. 7.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 15.00 Posebej za vas — 15.30 Kamorna glasba — 16.00 Glasba zale — 17.00 Koncert v graškem mestnem parku — 18.25 Če mene vprašate... — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 19.15 XY ve vse — 20.15 „Franciskus“, igra.

Sreda, 24. 7.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Majhen jutranji koncert — 15.00 Veseli dopust — 15.15 Ljudske pesmi in plesi iz Schleswig-Holsteina — 15.45 Stara pesmarica iz Celovca — 16.00 Glasba zale — 17.00 Glasba, ki se nam dopade — 18.00 Tam zunaj v gozdu — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Orkestrski koncert.

Četrtek, 25. 7.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Kamorna glasba — 14.45 Ura pesmi — 15.15 Posebej za vas — 15.45 Koroški avtorji: Peter Handke — 16.00 Glasba zale — 17.00 Popoldanski koncert — 18.05 Ljudske pesmi — 18.20 Oddaja za delavce — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Gremo na planino — 21.00 Zveneča alpska dežela.

Petek, 26. 7.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Kamorni koncert — 15.00 Kamorna glasba — 15.45 Kulturno zrcalo — 16.00 Glasba zale — 17.00 Koncert v graškem mestnem parku — 19.00 Otvoritev salzburških slavnostnih iger 1963 — 20.15 Delopust je... — 21.00 Glasbene šarade.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje: 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.50 Pestro mešano — 7.10 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporter na poti — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.00 Za otroke — 19.10 Pestro mešano — 19.20 Kaj slišite danes zvečer — 21.55 Šport

Sobota, 20. 7.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.45 Ti in žival — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudstvo in domovina — 13.20 Odmev iz Avstrije — 13.55 Agrarna politika — 14.00 Mi igramo — 15.15 Vsaka stvar ima dve strani — 16.00 Za mladino ženo — 16.30 Popevke — 18.00 Delopust in sonce — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 19.35 V zvezdah je zapisano — 20.00 Glasba zale, glasba zame — 20.30 „Dovolite, moje ime je Cox“, kriminalna serija — 21.05 Strauss vama igra.

Nedelja, 21. 7.: 8.05 Z veseljem igranjem — 9.00 Operni koncert — 10.00 Dobrodošli v Avstriji — 10.20 Glasbena mešanica — 11.00 Orkestrski koncert — 13.10 Za avtomobiliste — 14.10 Znanje melodije — 15.00 Ljudstvo in domovina — 16.00 Glasba iz vsega sveta — 18.00 Veliki in majhni radijski orkester iz Dunaja — 18.25 Pariz in njegove zvezde — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 19.30 Melodije za nedeljski večer — 20.30 Lepi glasovi, lepe viže — 22.20 Kamorna glasba.

Ponedeljek, 22. 7.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske pesmi — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 15.00 Poletje, sonce in glasba — 16.00 Otroška ura — 16.30 Koncertna ura — 17.15 Citati smo za vas — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Od popevke do popevke — 19.30 Joseph Haydn: „Ustvarjenje“, oratorij.

Torek, 23. 7.: 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 11.00 Gorska — 13.20 Teden pri Združenih narodih — 13.30 Znanj orkestri — 15.00 Poletje, sonce in glasba — 16.30 Življenje sa

TELEVIZIJA

Sobota, 20. 7.: 15.15 Iz Moskve: Atletski dvoboj Sovjetska zveza — Amerika — 19.00 Televizijska igra — 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Cas v sliki — 20.00 Evropa dela glasbo — 21.00 Crno na belom — 21.30 Poročila.

Nedelja, 21. 7.: 14.00 Iz Moskve: Atletski dvoboj Sovjetska zveza — Amerika — 17.00 Za otroke od 11 let: Dva detektiva — 17.40 Svel mladine — 18.25 Za družino — 18.55 Sedem dni svetovnih dogajanj — 19.25 Zanimalo vas bo — 19.30 Glasba se oglasi na Dunaju — 20.00 Poročila — 20.15 „Sola zakona“ — 22.30 Poročila.

Ponedeljek, 22. 7.: 19.00 Šport — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 18.45 Cas v sliki — 20.00 Dober let — 21.00 Prva pomoč — 21.30 Poročila.

Torek, 23. 7.: 19.00 Lelača policija ISAR 12 — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Cas v sliki — 20.00 Poročila — „Opera vna“, opera — 20.55 „Zugspliz“, o najvišji gori Nemčije — 21.40 Poročila.

Sreda, 24. 7.: 17.00 Za otroke od 5 let: Listamo v slikanici — 17.25 Lassie, zgodba psa — 17.50 Konzumenti v Ameriki — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Cas v sliki — 20.00 Kmečka komedija — 21.25 Poročila.

Četrtek, 25. 7.: 19.00 Šah, film — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Cas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.05 „Papirni mlin“, veseloigra — 21.35 Kje vas žuli čevlji — 22.05 Poročila.

Petek, 26. 7.: 19.00 Televizijska kuhinja — 19.30 Poročila — 19.45 Cas v sliki — 20.00 „Ljuba družina“, veseloigra.

začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 18.00 Od popevke do popevke — 19.30 Hlito in melodijo — 20.00 Operetni zvoki — 21.30 Znanj glasovi.

Sreda, 24. 7.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Poletje, sonce in glasba — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Lepa pesem — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.30 Ljubezen, zvijača in sonce — 20.00 Majhno glasbeno svetovno popotovanje — 20.30 „Dovolite, moje ime je Cox“, kriminalna serija — 21.10 Tamza-Donava.

Četrtek, 25. 7.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske viže — 14.10 Znanj orkestri — 14.35 „Eksotične balade“ — 15.00 Poletje, sonce in glasba — 16.00 „Ta dama živi nevarno“ — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.30 Zveneče platno — 20.00 Pozor! Snemanje!

Petek, 26. 7.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.10 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Poletje, sonce in glasba — 16.00 Otroška ura — 16.30 Koncertna ura — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.25 „Carobna piščal“, opera.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 20. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Nedelja, 21. 7.: 7.30 Duhovni nagovor. 5 pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 22. 7.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda. Urnih nag nagrog... (V dva- in tričetrtinskem taktu) — 18.00 Za našo vas.

Torek, 23. 7.: 14.15 Poročila, objave. Iz ljudstva za ljudstvo.

Sreda, 24. 7.: 14.15 Poročila, objave. Kar želite zaigramo.

Četrtek, 25. 7.: 14.15 Poročila, objave. Zena in dom. Petek, 26. 7.: 14.15 Poročila, objave. Od petka do petka po naših krajih in pri naših ljudeh. Če zabrudna bas in zapoje jasen glas...

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.14, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m

UKV frekvence 96,5 — 92,9 — 94,1 — 88,5 — 97,9 MHz

Dnevne oddaje: 4.00 Dobro jutro — 10.55 Vsk dan nova popevka — 11.00 Oddaja za voznike in polnike motornih vozil — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 16.00 Vsk dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevniki.

Sobota, 20. 7.: 8.35 Zabavni ansambli in orkestri madžarskega radia — 9.10 Deset pianistov iz desetih dežel — 10.15 Pojo zabavni zbori — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.30 Ploščica za ploščo 14.05 Jugoslovanski operni pevci v Verdijevih operah — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 16.00 Vsk dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.45 Novo v znanosti — 20.00 Po domače... — 21.00 Za konec tedna — plus.

Nedelja, 21. 7.: 6.30 Napotki za turiste — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.38 Iz bogate zakladnice Emila Adamiča — 9.05 Voščila — 10.30 Pisano nedeljsko dopoldne — 11.50 Tisač pisanih taktov za dober tek — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15 Operni koncert — 15.15 Trikrat pet — 15.30 Danes popoldne — 19.05 Mali koncert zabavne glasbe — 20.00 „V sonce bo hosta zapela“, literarna oddaja — 20.30 Marijan Kozina: Davnina — 20.40 Zabavni orkester RTV Zagreb.

Ponedeljek, 22. 7.: 8.00 Listi iz vaše kronike — 8.30 Pesmi mladine — 9.05 Orkester RTV Ljubljana in solista Jaz Falauf in Igor Ozim — 11.00 Mladi ob tabornem ognju — 11.45 Lepe melodije — 12.05 Zapojo in zaplešimo — 12.45 Pojoče strune — 13.30 Kaj so izvajali na milingu in koncertu — 14.00 Cestilke ob Dnevu vstaje slovenskega ljudstva — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Slovo brigadirke — 16.20 Z veselimi zvoki ob radijskem sprejemniku — 17.05 Borec in skladatelj — 17.05 Godala in lipke — 18.00 Tri dni na Bledu — 19.05 Mali koncert zabavne glasbe — 20.00 Partizanska gladilica.

Torek, 23. 7.: 8.05 Prizori iz „Veronike Deseniške“ — 9.10 Majstri simfonije — 9.50 Hammond orgle — 10.15 Dopoldanski plesni koktajl — 10.35 Dopoldanski koncert Akademskoga pevskega zbora „Tone Tomič“ — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.30 Za razvedrilo in oddih — 14.05 Od Volariča do Osterca — 14.35 Voščila — 15.30 V tork nasvidenje — 17.05 Koncert po željah — 18.10 Planinska oddaja — 18.45 S knjižnega trga — 20.00 Zabavna glasba 21.12 Serenadni večer.

Sreda, 24. 7.: 8.05 Opera in balet — 8.55 Otroške razglednice — 9.25 Popevke — 10.30 Človek in zdravje — 10.40 Slovenska narodne pesmi — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 12.45 Melodije izpod Šar planine — 13.30 Francoska opera v 19. stoletju — 14.05 Za razvedrilo in oddih — 14.35 Ob plesu in pesmi — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Amaterji pred mikrofonom — 16.00 Vsk dan za vas — 17.05 Promenadni koncert 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Od skladatelja do skladatelja — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 „Don Pasquale“, opera.

Četrtek, 25. 7.: 8.25 Zveneče kaskade — 9.10 Vesele peščitnice — 10.15 Četrkov dopoldanski operni spored — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 12.45 Odmevi s plavaga Jadrana — 13.30 S simfoničnimi plesi po domovini — 14.05 Za razvedrilo in oddih — 14.35 Klavir in violina — 15.15 Napotki za turiste — 15.40 Skladbe jugoslovanskih avtorjev — 17.05 Dragulj iz oper — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Zabavna palata — 18.45 Iz naših kolektivov — 20.00 Darius Milhaud in Francis Poulenc — 20.15 Tedenski zunanji politični pregled — 20.30 Griegovi večeri — 21.00 Vedri zvoki — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.

Petek, 26. 7.: 8.05 „Občutki“, iz starejših slovenske glasbe — 8.30 Zabavna glasba — 9.25 Koncertno dopoldne — 10.15 Zabavni zbori — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 12.45 Odmevi s plavaga Jadrana — 13.30 S simfoničnimi plesi po domovini — 14.05 Za razvedrilo in oddih — 14.35 Klavir in violina — 15.15 Napotki za turiste — 15.40 Skladbe jugoslovanskih avtorjev — 17.05 Dragulj iz oper — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Zabavna palata — 18.45 Iz naših kolektivov — 20.00 Darius Milhaud in Francis Poulenc — 20.15 Tedenski zunanji politični pregled — 20.30 Griegovi večeri — 21.00 Vedri zvoki — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.